

МАКЕДОНСКИ ГЛАС

ГОДИНА III. 1995
СИЈЕЌАНЈ – СРПАНЈ
ЈАНУАРИ – ЈУЛИ
ЦЕНА 5 КМ

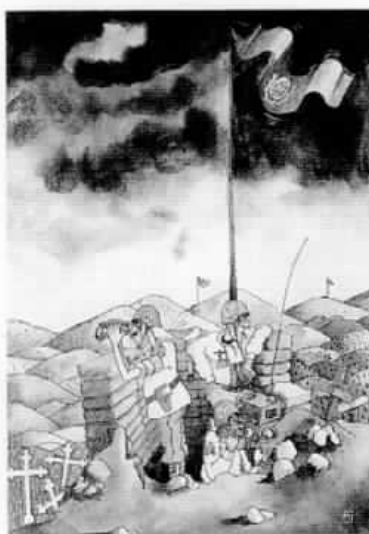
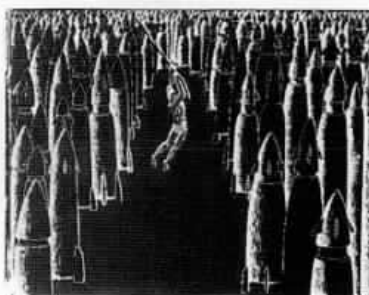
8/9
БРОЈ

**ЧЕСТИТ
ИЛИНДЕН**

ČUDO DIMITAR
VASILEVSKI ANE
JANKOVIĆ ALEKSANDAR

MAKEDONSKA KARIKATURA

SVJETSKI KRITERIJI

Nedavno objavljena monografija "Makedonska karikatura" Miodraga Veličkovića rezultat je bogate i raznovrsne aktivnosti makedonskih karikaturista koji su svoju potvrdu dobivali, osim u svojoj sredini, i na brojnim manifestacijama u svijetu.

Vežanost karikature i medija upravo se najbolje potvrđuje na ovim prostorima, gdje je razvoj medija lako prepoznati i u razvoju karikature. Od 1945. novinska karikatura svoj naznačajniji prostor ima u humorističkom časopisu "Osten", gdje su, uz "Studentski list" i "Novu Makedoniju", svoj rad započeli svi značajniji autori. Pojavom novih autora unosi se i duh vremena u kojem djeluju, pa je logična posljedica i odlazak nekih karikaturista u crtani film i televiziju. Kvaliteta tiska postaje ograničavajuća u izrazu, pa tako i osnivanje Svjetske galerije karikatura 1969. g. pomiče kriterije rada i poimanja karikature kako kod samih autora, tako i kod štovatelja karikature. Vrh svjetske karikature u doslovnom smislu najdirektnije je doveden u Skopje, čime su svjetski kriteriji postali element stvaralaštva makedonskih autora. Takvi pomaci u kvaliteti rada uočljivi su u novinskoj karikaturi, izdanjima knjiga karikatura i najvišim nagradama na svjetskim festivalima karikatura.

Izbor troje autora kojima se predstavlja makedonska karikatura najbolje ilustrira karikaturu kao medijsku pojavu. U njihovim radovima može se prepoznati trenutak pojavljivanja i sklonosti prema vrsti medija, od stilski pojednostavljenih radova Dimitra Čude, likovno prepoznatljivih karikatura Ane Vasilevskog i ležernijem crtežu sklonog, najmlađeg među njima Aleksandra Jankovića.

Senaid Serdarević - Seno

СОДРЖИНА:

- Каде се парите? ... 11
- Хронологија на охридската архиепископија 15
- Разговор со Никодим Царкњас . 21
- 60 г. Хидробиолошки Завод во Охрид ... 28

GLASILO ZAJEDNICE MAKEDONACA
U REPUBLICI HRVATSKOJ
VESNIK NA ZAEДНИЦАТА
NA MAKEDONЦИТЕ
VO РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

За издавачот:
д-р НИКОЛА ГРОЗДАНОВСКИ

Главен уредник:
ОГНЕН БОЈАЦИСКИ

Редакција:
Михаило НИЧОТА, Љиљана СТЕФАНОВСКА, Феодор КРЕЉА, Глигор САЗДОВСКИ, Славица ЕФРЕМОВА (секретар на редакцијата), Костадин АТАНАСОВ (фотографија)

Жиро сметка:
За »Македонски глас« 30102-678-82341
– Загреб

Prema mišljenju Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske broj 532-03-1/7-94-01 od 10. svibnja 1994. g. ova tiskovina oslobođena je plaćanja poreza na promet.

Врз основа на одредбите од чл. 58 став 3 од Законот за јавно информирање во РХ (Народне Новине бр. 22/1992 весникот е пријавен и регистриран под број 421 во Министерството за култура и просвета – Сектор информирање – 14. 7. 1993 г.
Tisak: »A. G. Matoš« d.d., Samobor

Заедница на Македонците во Република Хрватска, Загреб, Прерадовиќева, 17
тел. 425-766

КНИГА ЗА ИСТОРИЈАТА НА МАКЕДОНСКАТА ЕМИГРАЦИЈА ВО МЕЛБУРН

Неодамна од печат излезе новата книга на авторот Ицо Најдовски, кој моментно живее и работи во Мелбурн (во Австралија пристигна во 1985), а потекнува од с. Оптичари, Македонија.

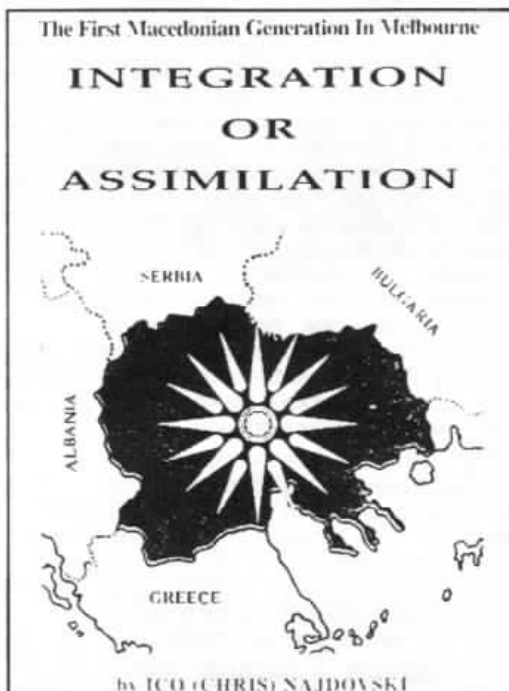
„Големата љубов кон татковината и напредокот на македонската заедница во Австралија ме поттикнаа за свој дипломатски труд да ја избирам темата „Првата генерација Македонци во Мелбурн“. Со тоа сакав да докажам дека ние Македонците сме народ, со посебна култура, јазик, традиции и обичаи. Впрочем, тоа го пишува и во книгата. Книгата темелно докажува и зборува за достигнувањата на првата генерација на нашите сонародници (кои доаѓаат од сите делови на распарчена Македонија) на овие простори.

Се надевам дека книгата донекаде ќе служи како патоказ за идните генерации Македонци, не само во Мелбурн туку широм Австралија. Доколку правилно ги сфатиме пораките ќе видиме дека мораме со сите сили да се обидеме да ги сочуваме своите богати традиции, својата вера, јазик и култура, во мозаикот на австралиската мултикултура – истакнува авторот Ицо Најдовски.

Покрај книгата „Првата генерација Македонци во Мелбурн“, Најдовски има напишано уште два научни труда, кои сè уште не се отпечатени. Првиот зборува за одржувањето на македонскиот јазик од страна на младите Македонци во Австралија (до кој степен го зборуваат и каде го употребуваат македонскиот јазик), а вториот труд е споредба на Македонците со други две етнички групи: Либанците и Холанѓаните.

Ицо Најдовски, е голем активист во македонската заедница во Мелбурн и Викторија. Членува и активно работи во неколку организации.

Со својата неизморна работа Ицо ги освои срцата на Македонците во Мелбурн и пошироко, а покрај другите функции во моментот ја извршува и секретарската должност на Советот на македонската заедница од Мелбурн и Викторија.

УСОГЛАСУВАЊЕ И СИНХРОНИЗАЦИЈА НА АКТИВНОСТОСТИТЕ

Во Република Хрватска низ разни видови организациони облици и форми делуваат повеќе друштва на Македонци и две црковни општини и тоа: Друштвото «Илинден» во Ријека, «Браќа Миладиновци» во Осијек, Друштвото на Македонци и пријатели на Македонија во Сплит, «Кочо Рацин» во Пула и црковните општини Св. Злата Мегленска во Загреб и Св. Наум Охридски – во Сплит како и Заедницата на Македонците со седиште во Загреб. Овие македонски асоцијации во Хрватска делуваат повеќе од четири години, така што се укажа потреба нивните активности, планови и програми квантитативно и квалитативно заради извесни двојности и недоволна координација во иднина поизразено да се усогласуваат и синхронизираат. На иницијатива на Управниот одбор на Заедницата на Македонците во Загреб и претседателот др Никола Гроздановски на 7 јули о. г. во вечерните часови во КУД «Железничар» во Загреб се одржа заеднички состанок на раководителите на овие асоцијации во присуство на: др Никола Гроздановски, Ангеле Улевче, др Томо Прошев, проф. Огнен Бојациски, проф. Благоја Јовановски, Ивона Неделковска-Мусиќ, Владо Апостоловски инг. Левко Цветковски, Ненад Стојковски и Благоица Палко.

На овај работен договор беа разгледувани, подготовките за овојгодишната прослава и одбележување на Илинден, програмските активности за на есен и нивно усогласување, како и соработката и информативното делување на «Македонски глас».

Во срдечна и работна атмосфера договорено е овој вид на координација и во иднина да се свикнува, односно долгорочно најзначајните активности и дејности да се усогласуваат и синхронизираат кон што поцелосна афирмација на Македонците во Хрватска и поврзувањето со татковината – Република Македонија.

ОСТВАРУВАЊА ШТО ОБВРЗУВААТ

Македонците во Ријека организирани во Македонското културно друштво «Илинден», едно од првите во Република Хрватска, на 12 март одржаа годишно собрание. За мошне солудните резултати во работата во изминатиот период зборувааше досегашниот претседател г. Михајло Давчевски, при што се истакнати добрата клима во средината во која живеат, разбирањето на градските власти за проблемите и потребите на Друштвото, сесрдната помош на Заедницата како и вонредното ангажирање на голем број членови кои и придонесоа за поголема негова афирмација и што е секако најважно здобивање со простории во кои е сместен и Клубот на Друштвото. За работата на надзорниот одбор Извештај поднесе г. Гуро Бачов.

Откако им беше дадена разрешница на досегашниот претседател г. Михајло Давчевски, секретарот Владо Настески и управните тела, при што беше истакната нивната несебичност и пожртвуваност во сите активности како и благодарност за се што сториле, годишното собрание ги усвои планот и

програмата за работа во текот на оваа година.

Во мошне богатата дискусија и помалку нервозна атмосфера, особено околу усогласувањето за новата листа кандидати за раководство, сепак се изнајде компромис при што, наместо со тајно, со јавно гласање усвоена е нова листа на кандидати. Во новото раководство на МК Илинден избрани се: др Стилијан Георгиев, за претседател, г. Левко Цветковски за секретар, а за членови на Управниот одбор: Давчев Дончо, Слободанка Гавриловска, Давид Грозданов, Нада Хорват, Томе Марински, Стојан Несеторовски, Лазо Стојановски, Жељко Стојановски и Звонко Таневски. На двете испразнети места во Надзорниот одбор избрани се Велимир Лозановски и Милан Карашов.

По успешната работа на Собранието во чија работа учествуваа г-жа Лиљана Наумова-Марчетиќ, од Амбасадата на Република Македонија и др Никола Гроздановски, претседател на Заедницата на Македонците во Република Хрватска, во Клубот на друштвото се одржа другарска средба.

ДЕДО МРАЗ И КАЈ НАС

На поттик и иницијатива на активот на жените при МКД Илинден беше организиран дочек на Дедо Мраз за дечињата до 10 годишна возраст. Благодарейки на донациите на нашите добротвори и членови на друштвото Дедо Мраз успеа да подели околу шеесет пакет-подароци што беше големо изненадување и радост за децата. Децата оваа радост и ве-

селба на Дедо Мраз му је возвратија со рецитирање песни и пеење така што веселбата потраја околу два часа.

НИ - Ником Интернационал, бутикот БОЛЕРО како и на г-жа Славица Шишкова која на сите деца им подари по една играчка изработена од парафин.

В. Н.

JACĀ HRVATSKO - MAKEDONSKE

KULTURNE VEZE

Društvo će, kao izvanstranačka i nepolitička organizacija, pokrivajući prostor Źupanije istarske, okupljati i zastupati interese građana Republike Hrvatske makedonskog porijekla u cilju očuvanja kulturnih i duhovnih vrijednosti makedonske nacije, njegujući i razvijajući makedonski jezik, knjiŹevnost, glazbu, likovnu umjetnost i folklor

PULA - Osnivačkom skupštinom, održanoj u subotu u prostorijama KUD-a »Matko Brajša Rašan«, u Puli je zaŹivjelo Makedonsko kulturno društvo »Kočo Racin«.

Društvo će, kao vanstranačka i nepolitička organizacija, pokrivajući prostor Źupanije istarske, okupljati i zastupati interese građana Republike Hrvatske makedonskog porijekla u cilju očuvanja kulturnih i duhovnih vrijednosti makedonske nacije, njegujući i razvijajući makedonski jezik, knjiŹevnost, glazbu, likovnu umjetnost i folklor. MKD »Kočo Racin« će, među ostalim, organizirati kulturne manifestacije u suradnji s kulturnim društvima i institucijama u obje Republike, organizirati izučavanje makedonskog jezika i pisma, izučavati povijest makedonskog naroda, organizirati knjiŹevne večeri, promocije knjiga, glazbene i sportske susrete kao i obiljeŹavati značajne datume iz povijesti makedonskog naroda, njenog kulturnog i društvenog razvoja.

Nakon osnivanja makedonskih kulturnih društava u Rijeci, Splitu i Osijeku, ovo je društvo četvrta takva asocijacija koja će djelovati u okvirima Zajednice Makedonaca u Hrvatskoj.

Društvo je, osim Makedoncima, otvoreno i svim ostalim građanima, zainteresiranim za njegovanje i razvijanje hrvatsko-makedonskih kulturnih veza i odnosa.

Osnivačku skupštinu, svojom su nazočnošću i pozdravnim govorima uveličali Ljiljana Naumova-Marčetić, otpravnik poslova u veleposlanstvu Republike Makedonije u Hrvatskoj, predstavnici crkvenih općina Makedonske pravoslavne crkve »Sv. Zlata Meglenska« iz Zagreba i »Sv. Naum Ohridski« iz Splita, te članici Zajednice Makedonaca u Hrvatskoj. Najavljeni dolazak Źupana mr. Luciana Delbianca i predstavnika gradskih vlasti izostao je zbog istovremenog održavanja izbornog Sabora IDS-a u Bujama, no, već ovaj tjedan, dogovoren je prijem delegacije makedonskog društva u Gradskoj palači.

Nakon intoniranja hrvatske i makedonske himne te uvodnih govora, pristupilo se izboru kandidata za Upravni i Nadzorni odbor. Za predsjednika društva, aklamacijom je izabrana Slavica Sagadin, dok je na mjesto dopredsjednika izabran Nenađ Stojkovski. Uslijedilo je predstavljanje i usvajanje programa i statuta Društva, da bi, između više ponuđenih rješenja imena, većinom glasova, Društvo dobilo ime poznatog makedonskog pjesnika Koče Racina, koji je svoja prva knjiŹevna ostvarenja izdavao tridesetih godina u Zagrebu.

Prigodnim kulturno - umjetničkim programom, uspješno je završena osnivačka skupština Makedonskog kulturnog društva »Kočo Racin«.

Z. ANGELESKI

НАДБИСКУПОТ ДР А. ЈУРИЌ ПРИМИ ДЕЛЕГАЦИЈА ОД МАКЕДОНЦИ

По повод годишнината од создавањето на МПЦО Св. Наум Охридски во Сплит (30. октомври 1994) Надбискупот Сплитско-Макарски др Анте Јуриќ придружен од генералниот викар Томислав Караман прими делегација Македонци членови на Македонската православна црковна општина Св. Наум Охридски од Сплит. Во мошне средечната и пријателска атмосфера делегацијата на МПЦО Св. Наум Охридски предводена од председателката Ивона Неделковска-Мусиќ, со членовите на управата Вангел Лашковски, Василка Јотева-Брешковиќ, Благоја Ликовски, Верица Булиќ и Перо Груевски, му врачи дарови на надбискупот др Јуриќ.

Во рамките на одбележувањето на патрониот празник на МПЦО Св. Наум Охридски, (5 јануари) членовите на оваа црковна општина подготвија честитање со прием на кој присуствуваа голем број званичници на Сплитско Макарската Надбискупија, Далматинската Жупанија, Градското поглаварство на Сплит, Матицата Хрватска, Господарската комора, како и целиот дипломатско-конзуларен кор од Сплит и бројни хуманитарни организации, при што на сите донатори и спонзори им беа врачени Благодарници. Благодарејќи на бројните донатори и спонзори а посебно на сонародниците Лидија и Адем Хамзиќ и организацијата »Хелп Интернационал« од Сплит, на најмладите им беа поделени Божикни подароци.

Само некој ден подоцна по Божик во Сплит допатува и протојереј отец Георги Кацарски кој во црквата на сестри Ангели одржа божикна богослужба на мајчин македонски јазик за македонските верници и нивните семејства. Притоа отец Кацарски им ја прочита на македонските верници и Божикната Посланица на Н. Б. г.г. Михаил.

Фото: Перо Црневски и
Василка Јотева-Брешковиќ

ИЗЛОЖБА НА ДР НИКОЛА ГРОЗДАНОВСКИ ВО РИЈЕКА

Меѓу бројните активности на МКД Илинден во Ријека секако спаѓа и успешно организираната и добро подготвена изложба на слики на др Никола Гроздановски, што беше пригодно отворена на 10 ноември 1994 г. со траење од десетина дена во салонот на Филодраматика. Бројните гости и авторот ги поздравиле на отворањето проф. Миљенко Магдиќ пречелник на Градскиот одјел за култура на Град Ријека, кој нагласи дека е ова прва но мошне корисна и поттикнувачка изложба која ќе им отвори пат и на другите Македонци не само од Ријека. Во знак на сеќавање на овој датум авторот др Никола Гроздановски му подари еден свој труд на г. Магдиќ.

В. Н.

РИЕЧКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВО САМОБОР

По повод 55 годишнината од печатењето на »Бели Мугри« во Самобор од Коста Рацин, Заедницата на Македонците од Загреб организираше во соработка со градскиот Музеј на Самобор и градското Поглаварство свечано МАТИНЕ. Бројните Македонци и пријатели на поетскиот збор најпрвин положија букети свежо цвеќе пред бистата на големиот македонски поет и патриот а потоа во прекрасниот барокнен амбиент на Музејот беше одржано ПОЕТСКО МАТИНЕ – на кое настапија и гостите од Република Македонија: писателите Томе Момировски и Ристо Лазаров со артистот Никола Стајановски. За творештвото на Рацин зборуваа др Горан Калоѓера и еден од ретките живи содружници на Рацин г. Ивица Судник, долгогодишен кустос во Музејот а сега и почасен Претседател на Самобор.

Риечките Македонци со своите хрватски пријатели, семејства и деца беа меѓу најбројните на оваа Рациново Матине во Самобор за што сведочи и оваа слика пред Музејот.

У. Н.

АФИРМАТИВНИ РЕЗУЛТАТИ ШТО ОБВРЗУВААТ

– Во присуство на повеќе од двеста членови на Заедницата, пријатели и гости, со интонирање на хрватската и македонската химна и едноминутна почит кон жртвите на Татковинската војна, усвоени се извештајот за едногодишната работа со финансиот извештај.

– Др Никола Гроздановски истакнувајќи ги остварените резултати нагласи дека тие не се само афирмативни туку уште повеќе го обврзуваат секој член и Македонец во Република Хрватска!

Третото по ред Годишно Собрание на Заедницата на Македонците во Република Хрватска се одржа на 4 март о. г. во салата на Бродарскиот Институт во Загреб во присуство на повеќе од двеста членови, пријатели и гости. По изборот на работното претседателство и интонирањето на државните химни: хрватската и македонската, присутните со едноминутна почит им се одолжија на жртвите на Татковинската војна. Во работата на Собранието како гости учествува г-жа Лилјана Наумова отправка на работите во Амбасадата на Република Македонија, г. др Борислав Павловски, потпретседател на Хрватско-Македонското Друштво на пријателство, г-жата Шимиќ Мила од Уредот за меѓунационални односи при Владата на Република Хрватска, како и претседателите на друштвата во Сплит, г. Владо Апостоловски, Ријека, г. Михајло Давчевски и Осијек, г. проф. Благоја Јовановски.

Укажувајќи на големата поддршка што Заедницата ја ужива од Владата на Република Хрватска, односно Уредот за меѓунационални односи, во својата извештајна реч, Претседателот др Гроздановски, особено нагласи дека минатата година Заедницата се зголеми со уште еден член: Друштвото «Браќа Миладиновци» од Осијек, како и основањето на МПЦО Св. Наум Охридски – Чудотворец во Сплит. Вложени се голем ентузијазам, волонтерска работа и залагање како и финансијски средства за што подобро организирање на Македонците во Хрватска и презентација на нивните национални и културни достигнувања како граѓани на Република Хрватска и мост меѓу двете држави. Особено внимание во изминатиот период е полагано врз организирањето на повеќе културни и други манифестации за запознавање на хрватската културна и општа јавност со националните и творечки белези на Македонците не само во Хрватска туку и од Македонија. При тоа сеуште актуелен отворениот проблем со работни и деловни простории на Заедницата за што се потекнати повеќе иницијативи на нивно изнаоѓање, па се до преговорите со НИП «Нова Македонија» за деловно изнајмување на просториите на оваа фирма во Прерадовиќева 17, кои сеуште не дадоа поволен резултат и покрај повеќе ургенции и залагања.

Според мошне опфатната и разработена програма на активности во изминатата година Заедницата реализира повеќе дејности и манифестации од кои се издвојуваат: одбележувањето на «Гоцеден» со мошне успешна пригодна програма, Денот на Св. Кирил и Методиј во соработка со МПЦО Св. Злата Мегленска, традиционалниот Илинденски пикник во Самобор во соработка со Градското поглаварство на Самобор, предавањето за «Развојот на македонскиот јазик» на др Атанас Вангелов од Скопје, заедничката организација на средбата со премиерот г. Бранко Црвенковски (во соработка со ХМДП) со стопанствениците на Загребскиот Велесаем, испраќање помош на Македонците во Албанија во соработка со Друштвото од Сплит, одбележување на патрониот празник на Св. Злата Мегленска и организира-

Д-р Никола Гроздановски,
претседател на Заедницата на
Македонците во република Хрватска

њето на заедничка изложба во фоајето на Староградското вијекница на Елеонора Апостолова, др Никола Гроздановски и Ангеле Ангелков, одбележувањето на 55 годишнината од печатењето на Рациновите «Бели Мугри» во Самобор со вонредно успешно Матине на Рациновата Поезија и гости од Македонија, промоција на книгата «Кронологија Охридске Архиепископије» од проф. Огнена Бојаџиќ во Музејот на Језуитски трг, чествување за Денот на МПЦ Св. Климент Охридски во црквата Св. Рок како и богослужба за Божик (протојереј отец Георги Кацарски) со посети на Македонците во Ријека и Сплит.

Секако со посебна љубов и ентузијазам беше организирана и Македонската вечер во ресторанот «Глобус» на која што со помош на Министерството за култура на Македонија настапи вонредно издржаниот ансамбл «Боеми» од Битола.

Др Гроздановски го истакна големиот придонес на секој член на Заедницата во организацијата и анимацијата при што нагласи дека покрај добиените средства од Уредот на меѓунационални односи, остварени се и други приходи од донатори и спонзори на кои им се заблагодари а посебно на Алкалоид д-д. од Загреб. Особена благодарност и должимо на Владата на Република Хрватска, истакна Гроздановски укажувајќи и на големата помош што ја даваат и соодветни министерства на Владата на Република Македонија и Амбасадата на Република Македонија во Загреб.

Потоа секретарот на главниот одбор г. Ангел Улевче га прочита (усмено) финансиот Извештај за 1994. за што во дискусијата имаше забелешки околу некои позиции, и инсистирање Извештајот за финансиските средства да биде приложен како писмен документ.

Годишното Собрание низ својата работа јасно покажа дека сеушта има недоволна информираност за суштината и целите на Заедницата, дека се нужни уште поквалитетни залагања на секој поединец и дека досегашните остварени резултати се афирмативни, но дека тие секогаш го обврзуваат кон уште поодговорна, поосмислена и благородна дејност и активност.

ВОДОСВЕТ СЛУЖЕН ВО РИЈЕКА

– На Македонците во МКД Илинден за прв пат прочитана Божиќната Посланица на Н. Б. г.г. Михаил

Македонците од Ријека и членовите на МКД Илинден за прв пат годинава на Божиќ имаа можност и чест да го примат протојерејот отец Георги Кацарски во придружба на претседателот на Македонската православна црквена општина Св. Злата Мегленска од Загреб проф. др Тома Прошев.

Спроти Божиќ, вечерта на 5 јануари 1995, во клубот на МКД Илинден немаше место за соборјаните и членовите на друштвото кои дојдоа на служење Водосвет – многумина дури и во недоумица што ете дочекале и во Ријека да допатува македонски свештеник и да служи на мајчин македонски јазик. По служењето на Водосвет протојереј отец Георги Кацарски го прекрши лебот и ги благослови и освети просторите на Клубот на општа радост и задоволство на присутните.

За време на престојот во Ријека и меѓу Македонците во овој кварнерски бисер и центар, беше изразена желба овде да се втемели парохија за Македонците членови на МКД Илинден како дел од МПЦО Св. Злата Мегленска – Загреб. Притоа проф. др Тома Прошев ги запозна присутните и членовите на Управата со активностите и организираноста на Македонската православна црквена општина Св. Злата Мегленска а по благословувањето и оветувањето на Клубот протојереј отец Кацарски им ја прочита на присутните Божиќната Посланица на Н. Б. г.г. Михаил, Архиепископ Охридски и Македонски.

Оваа пријатна и радосна вечер мина во добро расположение и раздрагани разговори и секавања за родната грудка, животот и положбата на Македонците во Ријека.

Владо Настески

Проф. др. Тома Прошев

УТВРДУВАЊЕ НА ДУХОВНИОТ ЖИВОТ И ИДЕНТИТЕТ

Од поодамна кај нашите сонародници во Загреб и Хрватска тлееше желбата да се создаде сопствена црковна општина. Со демократските промени што настанаа по 1990. г. и особено со осамостојувањето и меѓународното признавање на Република Хрватска оваа идеја започна и да се реализира благодарение на група хрватски граѓани од македонско потекло. Кон ова свој придонес имаше и создавањето и делувањето на формираната Заедница на Македонците во Република Хрватска кон крајот на 1992 г.

По повод одбележувањето на Денот на Св. Кирил и Методиј во мај 1993 г. и за време на престојот на свештеникот проф. др Александар Мустеников од МПЦ (кога во Загреб во црквата Св. Кирил и Методиј беше за прв пат одржана литургија од македонски свештеник и на македонски јазик) формиран е Иницијативен одбор за оснивање МПЦО во Загреб во состав: проф. др Тома Прошев, др Никола Гроздановски, Лиљана Стефановска, Михајло Ничота и Огнен Бојаџиски, проф.

Иницијативниот одбор во наредниот и изминат период до крајот на 1993 г. со осмислени и организирани настапи и подготовки кај црковните и државни власти во Република Хрватска и Република Македонија успеа да создаде можности и услови за одржување на оснивачко собрание на МПЦО во Загреб. Така на Денот на патронот на МПЦ Св. Климент Охридски, 11 декември 1993 г. во Музејот Мимара се одржа оснивачкото собрание на МПЦО Св. Злата Мегленска во Загреб.

Благодарејќи на разбирањата на црковите и државни власти во Република Хрватска и Македонија, како и актите што ги издаде Надбискупскиот Духовен Стол во Загреб и Светиот Синод на МПЦ, Собранието беше одржано на 11. 12. 1993 г. во големата сала на Музејот Мимара во Загреб, а другиот ден во црквата Св. Рок беше одржана свечена Богослужба од страна на проф. др Александар Мустеников и протоѓаконот Александар Цанндовски.

Оснивачкото собрание мина во извонредно топла и срдечна атмосфера, а нејзиното значење доби многу со присуството на г. бискуп Гуро Кокша, помошен бискуп на загребскиот надбискуп и секретар на Хрватската Бискупска Конференција и претседател на Советот на екуменизам, главниот тајник (секретар) на Матицата Хрватска г. Крешимир Миколчиќ, протејерејот ставрофор Живко Кустик гл. и одг. уредник на ИКА (Информативна Католичка Агенција) и се разбира гостите од Република Македонија: Славе Николовски-Катин, зам. претседател на Комисијата за односи со верските заедници на РМ, протоѓаконот А. Цандовски личен секретар и шеф на кабинетот на Архиепископот Охридски и Македонски и проф. др А. Мустеников.

Др Тома Прошев
претседател
на МПЦО
Св. Злата Мегленска
– Загреб

На оснивачкото собрание воведен збор имаше проф. д-р Тома Прошев а Слово за Св. Климент и Наум Охридски одржа проф. Огнен Бојаџиски.

Со мошне убави и бирани зборови до собирот се обрати и бискупот Гуро Кокша, нагласувајќи го значењето на дијалогот меѓу христијаните кај јужните словени и особено меѓу Ватикан и ортодоксите.

Вториот ден од престојот на гостите од Скопје, а по повод оснивањето на МПЦО Св. Злата Мегленска, беше одржана свечана Богослужба во црквата Св. Рок во центрот на градот (оваа црква на користење е одстапена без ограничување од страна на Каптол), и таа беше премала да ги собере нашите сонародници.

На 13. 12. 1993 г. делегацијата од Македонија (црковно-државна) беше примена кај Деканот на Католичко-Теолошкиот факултет во Загреб, Д-р Јурај Коларик, со колегиумот, при што им беа предадени Библијата на македонски јазик, историјата на МПЦ и некои други книги. Во пријатниот и средечен разговор беа договорени можностите за натамошна соработка помеѓу оваа институција и Богословниот факултет во Скопје.

Веднаш по Божик, 1994 г. Управниот одбор донесе Одлука за работење на црквата Св. Рок, секоја недела од 9,30 до 12,30 како и за сите други верски празници и денови, при што донесе Решение за именување на клучар на црквата и тоа г. Никола Апостолов со месечна награда.

Во текот на минатата 1994. Управниот одбор раководен од потребите на соборјаните и тековната проблематика одржа 6 седници и една консултација. Седниците на Управниот одбор беа секогаш од страна на Претседателот и секретарот добро подготвени (со извештаи, информации и други потребни материјали) така што за неговата работа постои документација.

Мора да се истакне фактот дека голема помош во работата на управниот одбор и МПЦО Св. Злата Мегленска, даде несебично Заедницата на Македонците во РХ и благородните донации на нашите соборјани.

Со вонредни услуги и залагање на Управниот одбор и разбирањето на Светиот Синод на МПЦ – Скопје, во текот на минатата година одржани се следниве Богослужби:

– Божик – 1994 г.; Младенци – 22. март 1994 г.; Велигден – 1994 г.; Св. Кирил и Методиј – мај 1994 г.; Св. Троица – Задушница, јуни – 1994 г.; Св. Злата Мегленска – октомври 1994 г.

За време на престојот на свештеникот протојереј Георги Кацарски извршени се опела, помени, осветување на домови, крштивки и сл.

Одбележен е со скромна но достоинствена свечаност и беседа, патрониот празник на МПЦ Св. Климент Охридски, во црквата Св. Рок каде што се собраа без богослужба голем број соборјани а нив ги поздрави претседателот г. проф. др Тома Прошев во предбожикните празници, при што беседа за делото и животот на Св. Климент Охридски одржа Огнен Бојаџиски, проф.

Меѓу многубројните и веќе споменати активности на МПЦО Св. Злата Мегленска, секако свое место има и заедничкиот издавачки потфат со Заедницата на Македонците во РХ (кои беа главни и основни носители) т.е.т. излегувањето на книгата »Кронологија Охридске Архиепископије« што беше промовирана на 9. 12. 1994 г. во Музејот на Језуитски трг од страна на г. проф. др Јурај Коларик. Излегувањето на книгата беше проследено во дневниот печат како и на ХРТВ со пригодни информации, а книгата наиде на жив интерес не само кај Македонците во Загреб и Хрватска туку и кај хрватската јавност и граѓанството.

POSTOVANI GOSPODINE BUDUCI DA MI NIJE MOGUCE ODAZIVATI SE NA VAS POZIV NA SKUPSTINU MAKEDONSKE CRKVE NE ZAJEDNICE TO NA OVAJ NACIN UPUCUJEM VAMA I SVIM SUDIONICIMA ISKRENE POZDRAVE STOP ZELIM SUSRETU USPJESAN RAD U DUHU EVANDJELJA S BOZJIM BLAGOSLOVOM

FRANJO KARD. KUCHARIC
NAOBISKUP ZAGREBACKI

SRDACNO POZDRAVLJAM SVE SUDIONIKE PRVE GODISNJE SKUPSTINE MAKEDONSKE PRAVOSLAVNE CRKVE U ZAGREBU I ZELIM VASOJ ZAJEONICI PRISUTNOST DUHA SVETOGA U PLEENITOM RADU I NASTOJANJU - PO ZAGOVORU BLAZENE DJEVICE MARIJE
DANIJEL LABAS ZUPNIK IUPE SV. BLAZA

Секако треба да се истакне и фактот дека за активностите на МПЦО Св. Злата Мегленска се пишуваше во хрватскиот печат и медији што овозможи и нејзино афирмирање и препознавање.

Меѓу посебните активности на Управниот одбор секако треба да се издвојат: – предавањето на македонската Библија на папскиот нунциј во Загреб, мнср. Гулио Енуади; – приемот и предавањето на македонската Библија кај мнср. Гуро Кокша, секретар на Екуменскиот совет на Хрватската бискупска Конференција и помошен бискуп на загребската надбискупија; – Писмото со подршка на Македонците во Австралија (март – 1994) по повод познатите грчки провокации; – Писмо реагирање до хрватската јавност по повод некои злонамерни инсинуации околу прославата на Божик – 1994 г. што беше позитивно примено и објавено во голем број гласила и »Глас Концила«.

Соработката со другите црквени заедници во Хрватска можеше да биде подобра и посодержинска, меѓутоа и врз тоа делуваат некои објективни околности. Затоа соработката со Надбискупскиот Духовен Стол беше редовна, конструктивна и меѓусобно уважувачка што овозможи во текот на годината да се реализира уште една иницијатива, создавање МПЦО во Сплит (октомври 1994 г.) со името на Св. Наум Охридски и Благослов на Светиот Синод на МПЦ и Н.Б. г.г. Михаил, како и Сплитско-макарската Надбискупија и надбискупот др. А. Јурик.

Управниот одбор, претседателот и секретарот посебно, имаа редовни и срдечни контакти со Светиод Синод на МПЦ и Комисијата за односи со верските заедници на Владата на Република Македонија и нејзиниот заменик претседател г. Славе Николовски-Катин што овозможуваше и целиот духовен и световен живот на МПЦО Св. Злата Мегленска во Загреб да се одвива достоинствено и во екуменски дух и содржини. Иста така редовно се контактираше и со Министерството за култура на Република Македонија како и со други релевантни државни органи и стопански организации.

Овде мораме да ја истакнеме добротинителската улога и залагање на отец протојереј Г. Кацарски, кој со помошта на донациите на »Македонија АИР«, »Скопска Пивара А.д« и други, овозможи нашата црквена општина да има редовни богослужби и свештенички одејанија, крст, кандило и други сакраменти и еухаристии неопходни за духовното живеење и опстојување на црквата.

Претседателот на МПЦО Св. Злата Мегленска имаше редовни контакти и со Државната комисија на Република Хрватска за односи со верските заедници, како и со Надбискупскиот Духовен Стол.

Во рамките на оснивањето на Европската Епархија и нејзиното заживување, нашата МПЦО е член на оваа епархија, дојде и до именување на г. проф. др Тома Прошев за нејзин потпретседател што е чест и обврска за нашата црквена општина.

Секако треба де се нагласи и фактот што по Одлука на Светиот Синод на ИВ. Македонски црквен народен собор во Скопје – октомври-ноември 1994 г. за делегат е назначен и г. Тома Прошев, кој учествуваше во работата на овој највисок Собор на МПЦ, за што е известен и Управниот одбор кој едногласно ги прими на знаење Одлуките на овој Собор.

Според планот и буџетот на Управниот одбор на МПЦО Св. Злата Мегленска за 1994 г. може да се каже дека благодарение на активностите залагањата и несебичната работа на сите членови на УО, истиот беше наполно реализиран а во некои области и остварен вон очекувањата. Сето тоа зборува за оправданоста од создавањето на оваа црквена општина, за остварените духовни и културни дострели на Македонците во Загреб и Република Хрватска, што се секако услов и гаранција за нејзина понатамошна плодотворна дејност и работа во полза не само на духовното снажење на Македонците во Загреб и Хрватска туку и развивање соработка и духовно зближување помеѓу двете цркви и двата народа: хрватскиот и македонскиот. Во тој поглед црквната општина дава свој придонес и во меѓудржавната соработка помеѓу Република Хрватска и Република Македонија.

* Реч на Годишното собрание на МПЦО Св. Злата Мегленска одржано на 6. 5. 95 г. во црквата Св. Рок.

ДОБРОЧИНИТЕЛИ И ДАРИТЕЛИ НА МПЦО Св. ЗЛАТА МЕГЛЕНСКА ВО 1994 г.

1. АПОСТОЛОВ НИКОЛА И ВЕРА
2. АТАНАСОВ КОСТАДИН
3. БОЈАЦИСКИ ОГНЕН
4. БОГОВЕСКИ ГЕОРГИ – домаќин на свештеникот
5. ЕФРЕМОВА СЛАВИЦА
6. ЕФРЕМОВА ОЛГА
7. КИТАНОВСКИ ДРАГАН
8. КРАЉ ТАТЈАНА – домаќинка на свештеникот
9. КУЗМАНИК ПАРАСКЕВА
10. ГРИЖОВА ЉУБИЦА – домаќинка на свештеникот
11. ПАХЛИНА ЉУБИНКА – домаќинка на свештеникот
12. РИСТОВСКИ КРАСОЕ
13. ПРОШЕВ ТОМА
14. ЛАЗАРЕВСКИ СПАСЕ
15. НИКОЛОВСКИ НИКО
16. АНДОНОВ ИВАН
17. СТЕФАНОВСКИ ТРАЈАН
18. ЗОЈЧЕВСКИ ТОМИСЛАВ
19. ШУЛЕВСКИ ВЛАДО – свешник за црквата
20. ГРОЗДАНОВСКИ НИКОЛА – акварел

ПЛИВАЊЕ

БОШЕВСКА ОЛИМПИСКИ КАНДИДАТ ЗА АТЛАНТА

Македонското пливање е гордост на македонската држава и е достоинствен презент на сите меридијани на светот. Во последните неколку години на многу европски и светски купови настапуваше скромната експедиција од Македонија предводена од Наташа Мешковска, Кир Филиповски и Александар Маленко. Меѓутоа, во последно време, на овој „триумвират“ репрезентативци, сериозно им се приближува и нашата најмлада олимписка надеж 14-годишната Мирјана Бошевска.

Нејзината пливачка лична карта засега е доста скромна, но со перспектива и со големи очекувања. Родена е во 1981 година, а веќе на седум годишна возраст започнува во пливачкиот базен во Скопје да ги покажува својот талент и потенцијали. Моментално е во далечната Америка, во Орландо, каде што под будното око на група американски тренери интензивно работи за да постигне и подобри резултати.

За нејзиниот квалитет секако најмериторен е да каже повеќе селекторот на нашата пливачка репрезентација Димитар Поповски:

– Се работи за исклучителен потенцијал, надежна пливачка од која со право многу се очекува во наредните неколку години. Како тренер сметам дека нејзините најдобри дисциплини за да го покажат својот раскошен талент, се слободните стилови: 400 и 800 метри. Таа во Орландо настапува во 50-метарскиот базен и веќе има поставено четири абсолютни македонски рекорди: 200, 400, 800 слободно и 400 метри мешано.

Зборувајќи за годинешните настани на Мирјана Бошевска, селекторот Поповски вели:

– Мирјана во официјална европска конкуренција ќе дебитира на европското младинско првенство, што ќе се одржи од 19-ти до 22-ри јули во Женева. Како што кажав ова ќе биде нејзин прв настап и голем предизвик во една силна европска конкуренција. Од неа со право очекувам пласман во „А-финалето“ – беа зборовите на Димитар Поповски.

КАДА СЕ ПАРИТЕ?

До управните тела на Заедницата на Македонците во Република Хрватска, група членови, незадоволни од извештајот за финансиските трошоци и приходи поднесен на Годишното Собрание, побараа подетален извештај. Тие испратија писмо на 26 април о. г. со сопствени потписи (што ги донесуваме):

- 1) Милан Сивковиќ
- 2) Софија Кривошаниќ
- 3) Златко Радовановиќ
- 4) Милан Сивковиќ
- 5) Тодор Стефановиќ
- 6) Милош Јовановиќ
- 7) Љиљана Кривошаниќ
- 8) Милош Јовановиќ
- 9) Јован Радовановиќ
- 10) Јован Радовановиќ
- 11) Милош Јовановиќ

PS. Молиме да ги објавите со адресите на адреса „Н. Гигоски, Медведградска 20, Загреб“ и еден примерок на колбата.

Врз основа на Извештајот што е поднесен до Уредот за меѓунационални односи и етничките заедници при Владата на Република Хрватска и извештајот што е поднесен и усвоен на Годишното Собрание од страна на Главниот одбор и секретарот г. Ангел Упевче, ги донесуваме во целост овие два документи од кои може секој член на Заедницата подетално да изврши увид во приходите и расходите на Заедницата во текот на 1994 г.

OBRAZLOŽENJE TROŠKOVA

Troškovi rada po ugovoru i autorski honorari

1. Belac	u bruto iznosu	1.050,80
2. Bojadžiski	u bruto iznosu	6.460,23
3. Sazdovski	u bruto iznosu	4.648,73
4. Upevčev	u bruto iznosu	11.291,06
5. Ostalo (muzičari)	u bruto iznosu	1.970,00

Usluge tiska i uveza

1. »A. G. Matoš« d.d. – tisak »Makedonskog glasa« (1500 primjeraka)		14.193,90
2. — " —		12.924,00
3. — " —		16.720,00
4. Predujam »A. G. Matoš« d.d. za tiskanje knjige »Kronologija Ohridske Arhiepiskopije«		12.648,00

Troškovi organizacije susreta i reprezentacije

1. 20. 02. 1994. Coctail za 250 osoba	7.856,54
2. 31. 07. 1994. Proslava Ilindena	8.108,00
3. 03. 12. 1994. Racinovi susreti	11.780,00
4. Ostala reprezentacija	13.878,94

Transferi (Split, Rijeka, Zagreb)

1. HMD – Zagreb	5.352,13
2. HMD – Split	17.367,00
3. HMD – Rijeka	23.000,00
4. MPCO Sv. Z. Meglenska	6.500,00

ЗАЈЕДНИЦА МАКЕДОНАЦА У РЕПУБЛИЦИ ХРВАТСКОЈ – ЗАГРЕБ

PREGLED TROŠKOVA I PRIHODA ZA RAZDOBLJE OD 1. 01. DO 31. 12. 1994 GOD.

I RASHODI

1. Uredski materijal	2.388,16
2. Taxi za bolnicu »Rebro«	736,00
3. Usluge HPT-a, tel. i pošt. usluge	7.101,55
4. Najam prostora	707,43
5. Troškovi rada po ugovoru i autorski hon.	25.420,82
6. Usluge tiska i uveza	56.485,90
7. Fotokopiranje	913,24
8. Dnevnice, službeni put	5.686,32
9. Putni izdaci (noćenje i prijevoz)	14.711,39
10. Benzin i upotr. vlast. automobila u sl. svrhe	6.363,60
11. Troškovi organizacije susreta i reprezen.	41.623,48
12. Izdaci za ZAP – platni promet	400,65
13. Transferi: (Split, Rijeka, Zagreb)	52.219,13
14. Ostali troškovi (cvijeće, taxi)	2.388,00
15. Investicije (Abaton-Computer)	12.953,45

Ukupni rashodi: 230.048,00

II PRIHODI

1. Ured za međunac. odnose Vlade RH za 12/93	11.857,00
2. Ured za međunac. od. Vlade RH za 1994.	221.790,00
3. Prodaja časopisa	432,80
4. Prihodi od kamata	1.656,83
5. Članarina	745,00
6. Prihodi od donacija	10.070,54

Ukupni prihodi: 246.551,17

246.551,17
– 230.048,00

16.503,17

Belac Stanka v.r.

U Zagrebu, 28. 02. 1995.

Ријека:

ШАХ И МЕДИЦИНСКА ПРЕВЕНТИВА

Меѓу бројните активности на МК Илинден секако заслужуваат внимание неодамна одржаниот шаховски турнир (10. 6. 1995. г.) на кој зедоа учество добар број шахисти при што победник стана г. Панајот Кубуровски, проф. во пензија. По шаховскиот турнир се одржа и симултанка која ја водеше овојгодишниот првак на Ријека, осумнаестгодишниот матурант Јоле Петров.

***

Здравствената хигиена и медицинската превентива ги привлече членовите на Клубот во текот на јуни да извршат посеопфатно медицинско консултирање. Така голем број членови се јавија на мерење притисок, барање здравствени совети како и стоматолошка превенција.

Грижата за што поуспешно решавање на некои сопствени актуелни проблеми и прашања ги натерала Риечките Македонци сами да организираат за своите деца ученици и студенти давање бесплатни инструкции по физика и математика, што е за пофалба.

Од Осијек на ова музичко сценско Рациново Матине учествува Јагода Трневска-Цветичанин, на клавир со синот и сопругот

Од Ријека со посебен рецитал учествуваа вонредно активно членови на МКД Илинден

55 ГОДИНИ ОД ПЕЧАТЕЊЕТО НА «БЕЛИ МУГРИ»

Др Никола Гроздановски поздрав у вајки ги присутните и гостите од Македонија, писателите Томо Момировски и Ристо Лазаров је отвори средбата посветена на големиот македонски поет и патриот: Коста Рацин« под мотото: »Нема ли срце, нема ли срце – на срца срцето«!

Мала беше прекрасната барокна свечана сала во Музејот во Самобор да ги прими љубителите на Ленка, Денови и На струга дукан да имам, на Рациновото поетско и патриотско кредо, кои со внимание и длабока почит кон делото на поетот ја следее пригодната програма

За Рациновите допири со Хрватска, за неговиот придонес во хрватско-македонските книжевни врски и односи, особено одушевувачки зборуваше др Горан Калоџера професор на Свеучилиштето во Ријека

Бурно поздравен од присутните, како редок сведок на печатењето на »Бели Мугри« за што евоцираше и спомени, беше ИВИЦА СУДНИК, долгогодишен кустос во Музејот во Самобор и доживотен почесен Претседател на град Самобор

Свечено прогласен годинашниот лауреат на Струшките вечери на поезијата

ЈЕХУДА АМИХАЈ: „САКАМ ДА БИДАМ ПРОРОК НА ЈАЗИКОТ“

● *Творечкиот опит на Амихај поучува дека низ сликата и метафората е преобразено нешто конкретно кое авторот некогаш и некаде веќе го слушнал, видел или почувствувал истакна Анте Поповски, говорејќи за добитникот на „Златниот венец“. – На свеченоста во МАНУ стихови од Амихај говореше Ненад Стојановски*

Во Македонската академија на науките и уметностите се одржа свечена седница на Советот на Струшките вечери на поезијата на која со пригодна свеченост беше прогласен годинашниот добитник на високото меѓународно поетско признание „Златен венец“ еврејскиот поет Јехуда Амихај од Израел. Седницата на која присуствуваа и претседателот на Република Македонија, Киро Глигоров, претседателот на Владата на Република Македонија, Бранко Црвенковски и министерот за култура, Ештреф Алиу ја отвори претседателот на Советот на СВП Паскал Гилевски, а за поетското творештво на Јехуда Амихај говореше Анте Поповски.

Свечениот чин на прогласувањето на добитникот на „Златниот венец“ беше збогатен и со стихови до големиот поет во интерпретација на актерот Ненад Стојановски.

Инаку, како што беше соопштено, во директни контакти со Јехуда Амихај договорено е поетскиот избор што ќе биде објавен до почетокот на Струшките вечери на поезијата да биде подготвен од изборот објавен на англиски јазик во препев на Тед Хјуз, минатогодишен лауреат на СВП. Во непосредни контакти со Амихај изборот го подготвува Зоран Анчевски.

Говорејќи за Јехуда Амихај и неговото поетско творештво Анте Поповски меѓу другото рече:

Овој исклучително витален седумдесетгодишник, Евреин, граѓанин на Израел, е водечко име на современата поезија на оваа земја и едно од најавтентичните имиња на светската поезија денес. Роден е во Вицбург, Германија, 1924, во семејство со строго верско поведение и погледи. И самиот Јехуда Амихај завршува некои верски школи. 1936 семејството Амихај се доселува во тогашна Палестина и опстојува во пренапнатата политичка ситуација. Во Втората светска војна се вклучува во единиците на британс-

ката армија, а потоа активно учествува и во борбите за независност на Израел, 1948, како и во војните на Блискиот Исток 1956 и 1973. Работел и како учител и новинар: „Половината од мојата етничка визија ја наследив од татко ми; другата половина беше формирана во војните...“ вели Амихај.

Јехуда Амихај точно пред четириесет години ја објави својата прва книга поезија. Ниеден народ втемелен во писмото не го остава својот писател заробен само во неговиот јазик: „Никако поинаку, – вели Амихај, – пишувањето на голем јазик автоматски не подразбира дека се пишува и голема литература. Опитот и на нашиот век покажа дека големата поезија доаѓа од малите јазици. Да се преведува таа поезија денес не е само неопходност туку етичко прашање, пред сè, прашања на национална мудрост“. Патем, Амихај е преведен на 25 јазици.

ПОРАКА НА ЛАУРЕАТОТ

НАГРАДА ОД ЗЕМЈА СО ГОЛЕМА КУЛТУРА

Среќен сум и горд што сум добитник на „Златниот венец“ на Струшките вечери на поезијата за 1995. година. Тоа е најскапоцена награда што ми ја дава една земја толку слична по дух со мојата. Награда што доаѓа од мала земја со голема култура. Културата на Поезијата е основа на сите култури. Во мојата еврејска традиција тоа оди наназад се до времето на Библијата. Во македонската традиција таа допира се до древните класични времиња. Во обете наши култури Поезијата е во вистинска смисла жива и неопходна. Поезијата е најстарата уметност на човекот и истовремено најпрогресивната, како и самата душа човекова. Поезијата ја нема потребата постајано да се приспособува на медиумите како што се телевизјата, филмот итн. Поезијата е секогаш актуелна и жива. Единствената разлика помеѓу Песната над песните во Библијата и модерната љубовна песна е промената во споредбите и метафорите ...

Струшкиот поетски фестивал е едно од местата каде што се среќаваат културите и јазиците. Тој исто така е мост над бездната на човекото страдање. Струшкиот фестивал е еден од што ги напојува со енергија човечките култури и вредности.

Затоа од сè срце сум ви благодарен на големата чест што ми ја укажавте со доделувањето на „Златниот венец“.

Ерусалим,
21. 03. 1995

Јехуда Амихај

ИНТЕР ПЕЈО МОМОК У ПОПОТ

По наше Мариово многу убави обичаи има. Еден од тие и до ден денеска се задржал, и многу е арен. На пример: Кога ќе заколе некој докакин свиња, ќе им однесе на комшиите, родините и други пријатели по едно парче сланина, по едно парче удица, малку црн и малку бел дроб колку за внуш и благослов, со здравје да си го јаде домакилот крмнакот.

Во старо време овој обичај бил уште поарен за поповите. Секој домакин му носел на попот по едно парче мевце, дробче, па и по некое главче пагало Арноама, кога ќе го заколе попот крмнакот, требало да го повика целото село на ручек или вечера.

Кога бил Пејо момок у попот, овој намислил да измрда од овој обичај, да не ги вика селаните на ручек или вечера, та решил да се посветува со момокот, што ќе рече тој.

Пејо го разбра попот што сака, па му вели:

– Лесна работа, дедо попе. Еве што ќе направиме: ќе ја заколеме свињата, ќе ја исчистиме вечерта и ќе ја обесиме на чардакот да видат селаните кога ќе се враќаат од работа оти утре ќе јадат поповски курбан. А ти ќе ја скриеш прекуноќ некаде, и утрето рано ќе викаш оти некој ја украде!

Речено-сторено. Ја заклале вечерта свињата, ја обесиле на чардакот и ја оставиле ноќта да се олади. Само нозете ги пресекле.

Селаните – кој помини оближи се. Утре ќе јадат пресно месо од поповиот крмнак, а што е најглавно, ќе сркнат и од убавото попово винце.

Пејо, пак, уште вечерта кога си легнаа попт и попадијата, си стана, си ја зеде свињата цела и си ја однесе дома. Ја суреди убаво и се врати на местото каде што си спиеше.

Кога пред зора се разбуди попот и отиде на чардакот да ја скрие свињата – шипинки! Ни свиња, ни од свиња трага. Му отиде на Пеја каде што спиеше, го затресе за раменици и му вели:

– Море, Пејо, стани! Свињата некој ја украде!

Пејо се позатрлка, се прозевна и му вели:

– Така треба да велиш, попче. Прво мене треба да ме убедиш оти ја украдоа, па после другите селани.

Попот се луту и вика, а Пејо се' едно и исто:

– Така треба да велиш, попе!

Што ќе му прави, го остави, нека го носи гаволот. Но реши барем добро да го натера.

Каква маана да му најде не знае, сиромав поп. Го натера да ги кладе нозете да се варат за ручек. И таман Пејо мрдна некаде од тенџерето, попот дојде, ја извади едната нога и ја скри некаде дома, за да му најде кривица да го тера и да го напади без руга.

Арноама, кога се врати Пејо, погледна во тенџерето и виде дека само три нозе има и се сети дека попот ја има извадено едната за да го натера. Бргу, бргу отиде во кочината, кај што лежеше другата свиња на попот. Вака со ножот, и' ја потсече едната нога и ја фрли во тенџерето.

Попот, пак, се поразмисли и виде дека Пејо не е многу крив за случкава, ами тој самиот си го направи, за да не им даде на селаните од свињата, се врати назад и ја пушти земената нога во тенџерето. И сега, од една свиња се варат пет нозе!

Кога седнаа да ручаат, проборава попот со лажицата и виде пет нозе, па му вели на Пеја:

– Море, попе, колку нозе имаат две свињи?

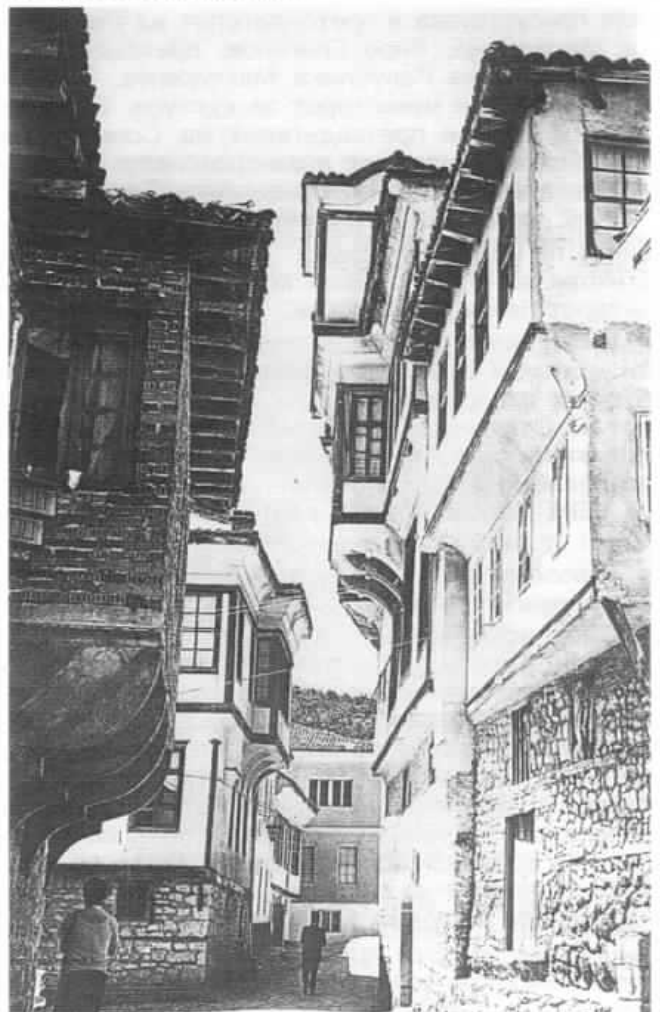
– Море, Пејо, колку нозе има една свиња?

– Море, попе, колку нозе имаат две свињи?

И се' така дури попот не кажа колку нозе имаат две свињи, Пејо не сакаше да каже колку нозе има една свиња. И кога попот рече дека две свињи имаат осум нозе, тогаш Пејо извикна:

– Ах, така! Да си ми жив, попе! Пет нозе во тенџерето и три на свињата во кочината – таман осум.

Иако не му беше мило, се насмеа попот од срце и го напади Пеја од дома, ама му плати за сето време што га служеше.

Kronologija Ohridske arhiepiskopije

ZAGREB — U organizaciji Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj i Makedonske pravoslavne crkvene općine sv. Zlata Maglenska — Zagreb, u Zagrebu je predstavljena knjiga »Kronologija Ohridske arhiepiskopije« autora prof. Ognjena Bojadžiskog. U ime Zajednice Makedonaca u Hrvatskoj prisutnima su se obratili prof. dr. Toma Prošev te predsjednik Zajednice dr. Nikola Grozdanovski koji je, među ostalim, iskazao zahvalnost hrvatskoj Vladi i hrvatskoj narodu na potpori u organiziranju i njegovanju identiteta Makedonaca u Republici Hrvatskoj. »Osnovali smo u posljednje vrijeme Makedonsku

*Ova opširna studija ponire u zamršene
tijekove povijesti zemlje i naroda kojemu
neki još uvijek osporavaju vlastitu povijest,
zemlju, pa čak i ime*

pravoslavnu crkvenu općinu sv. Zlata Maglenska u Zagrebu, Makedonsku crkvenu općinu u Splitu, pokrenuli smo glasilo Makedonski glas» — kazao je uz ostalo Grozdanovski.

O knjizi je govorio prof. dr. Juraj Kolarić. Pisac u svojoj opširnoj studiji — rekao je Kolarić ponire u zamršene tijekove povijesti zemlje i naroda ko-

jemu još uvijek neki osporavaju vlastitu povijest, zemlju, pa čak i ime. Ovo djelo pokušava progovoriti argumentirano i angažirano o najkrvavijoj borbi makedonskoga naroda za njegovu crkvu i bogoslužje, za pravo da svoju zemlju i svoj jezik smije nazivati svojim imenom — rekao je prof. dr. Juraj Kolarić. S.B.

Predstavljena knjiga
Ognena Bojadžiskog

Kronologija Ohridske arhiepiskopije

ZAGREB — »Ovu knjigu mogli bismo nazvati i knjigom o fenomenu Ohrida. Jer Ohrid kao da sažima cjelokupnu povijest Makedonije i Makedonaca, on je crkveno, duhovno i kulturno središte nacije kojoj neki još uvijek osporavaju vlastitu povijest, prostor, pa čak i ime.«

Riječi su to prof. dr. Jurja Kolarica kojima je u petak, u Muzejsko-galerijskom centru, predstavio knjigu »Kronologija Ohridske arhiepiskopije« Ognena Bojadžiskog. Knjiga, koja po mišljenju dr. Kolarica pokazuje »kako patnja može biti produktivna ne samo za pojedinca nego i za čitave narode, a krasi je začudujuća sugestivnost koja ni u jednom trenutku ne dovodi u pitanje objektivnost i znanstvenost«, izišla je u zajedničkoj nakladi Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj i Makedonske pravoslavne crkvene općine Sv. Zlata Meglenske — Zagreb.

Dr. Kolarić naglasio je da mu je kao katoličkom teologu ovo predstavljanje posebno zadovoljstvo, jer je Makedonska pravoslavna crkvena općina najmlađa vjerska organizacija u Hrvatskoj.

Nazočne je pozdravio predsjednik Zajednice Makedonaca u Hrvatskoj Nikola Grozdanovski, a o knjizi »koja je i crkvena i svjetovna povijest Makedonije« govorio je i drugi recenzent prof. dr. Jovan Belčovski, koji je rekao da se iz knjige »mogu crpiti znanja o strpljivosti, jer nesreća za makedonski narod traje vrlo dugo.« (M. Dugandžija)

Dr. Juraj Kolarić je promovira knjigata »Хронологија на Охридската Архиепископија« од проф. Огнен Бојаџиски

prof. dr. Toma Prošev pozdravujući ga prisutnima na промоцијата ја истакна важноста на фундаменталниот рецензентски прилог на др. Juraj Kolarić

Prof. dr. Toma Prošev:

SUMMARUM U POVJESTI

Čast mi je što mogu predstaviti knjigu profesora Ognena Bojadžiskog »KRONOLOGIJA OHRIDSKE ARHIEPIKOPIJE« u okviru »Dani Makedonske kulture« u Osijeku, a povodom 800-te godišnjice Osijeka.

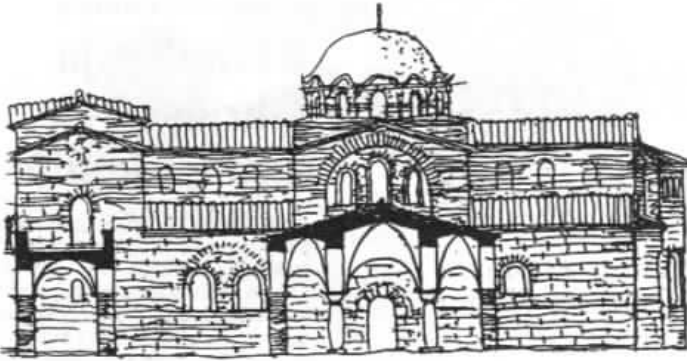
»Kronologija Ohridske arhiepiskopije« u izdanju Zajednice Makedonaca u Hrvatskoj i Crkvene općine Makedonske pravoslavne crkve »Svete Zlata Meglenske« u Zagrebu, jedan je od najznačajnijih projekata organiziranih Makedonaca u našoj drugoj i aktuелnoj domovini, Republici Hrvatskoj.

Ova knjiga predstavlja određeni summarum povijesti Makedonskog naroda i njegove crkve, dosežući u Antičko vrijeme Makedonije pa sve do današnjih dana. Ovo djelo predstavlja nadalje po načinu oblikovanja obimne građe opširni studij, bolje rečeno znanstveno-publicistički esej, kako kaže jedan od recenzenata prof. dr. Juraj Kolarić. Sa začudjućom sugestivnošću, jednostavnošću i lakoćom izraza, autor piše, govori nam o

jednoj dugoj, dugoj i vrlo isprepletenoj, katkada jedinstvenoj povijesti jednog naroda na ovim balkanskim prostorima, iz kojih je prije dva milenijuma potaknuta ideja kulture i civilizacije Zapadnog, i još šire, svijeta. Zato, ovo djelo nama Makedoncima je bilo dugo očekivano i znakovito za okruženje Makedonije i u ovim suvremenim vremenima, kao povijest, ispričana na najjednostavniji način, koja uči i suvremenike, onih u Makedoniji i puno dalje od nje.

Knjiga »Kronologija Ohridske Arhiepiskopije« profesora Ognena Bojadžiskog je znanstveni, popularni esej, prikaz povijesti makedonske Ohridske Arhiepiskopije i Makedonskog naroda, iz kojeg se na najbolji način vidi život jedne stare Crkve i sva njezina nastojanja da bude u korak zbivanja, aktualnih u njezinom životu, i aktualnih danas kao učiteljica naše sadašnjosti. Jer, bez znanja te povijesti, Makedonski narod i njegova Crkva, njegova će budućnost biti neosaznana nejasna. Zato, u ime svih nas, koji trebamo povijest, koji pratimo život i njegova nastojanja, zahvaljujemo autoru na trudu i znanju i želji da nam predoči na najjasniji način jednu stvaranu, dugu povijest makedonskog naroda i njegove drevne crkve Ohridske Arhiepiskopije.

ŠIRINA KRONOLOGIJE

Prof. dr. JURAJ KOLARIĆ:

FENOMEN OHRIDA

Kronologija ohridske arhiepiskopije Ognena Bojadžiskog želi čitateljima podastrijeti događaje nanizane vremenskim slijedom, a vezane uz prošlost ohridske arhiepiskopije. Drugim riječima nastoji prikazati postanak, razvoj i sadašnje stanje jedne institucije na čijim je temeljima sagrađena i na čiju se tradiciju nadovezuje ne samo današnja autokefalna Makedonska pravoslavna crkva, već i Makedonija i Makedonci. »Fenomen Ohrida« predstavlja jedan od najvećih fenomena u povijesti makedonskog naroda. Grad Ohrid sažimlje cjelokupnu povijest Makedonaca, on je duhovno, crkveno i kulturno središte i utjelovljenje vjerske, nacionalne i političke stvarnosti jednog naroda kojega je sudbina smjestila na jednu od najeruptivnijih točaka na našem planetu, gdje se već tisućljećima sudaraju svjetovi radajući sudbonosnima posljedicama za jedan ponosan, pobožan, plemenit i kulturni narod kao što je makedonski.

Pisac u svojoj opširnoj studiji koja se više doimlje kao znanstveno-publicistički esej nego kao suhoparno znanstveno izlaganje prožeto akribijskim i metodološkim zakonitostima, sa začuđujućom sugestivnošću, koja ni u jednom trenutku ne dovodi u pitanje povijesnu realnost i objektivnost, ponire u zamršene tijekom povijesti zemlje i naroda kojemu još uvijek neki osporavaju vlastitu povijest, zemlju pa čak i ime. Ovo djelo pokušava progovoriti argumentirano i angažirano o najkrvavijoj borbi makedonskog naroda za njegovu crkvu i bogoslužje, za jezik i kulturu, za nacionalnu i političku neovisnost, za pravo da svoju zemlju i svoj jezik smije nazivati svojim imenom. Ali i patnja može biti produktivna. Ona može oplemeniti ne samo pojedince patnike, već i čitave narode. Jednu takvu katarzu doživio je i makedonski narod, kojemu je povijest uz pregršt patnji i suza darovala i obilje duhovnih darova i radosti.

Vjerujemo da će izvješće o životnom putu Makedonske pravoslavne crkve koje nam pruža Ognjen Bojadžiski, autor »Kronologije Ohridske arhiepiskopije« naći put do srca i uma ljubitelja i štovatelja autohtonog pravoslavlja, koje je na ovim prostorima bilo dosad isključivo predstavljeno u dimenziji srpskog »svetosavlja«, lišeno svojih velikih duhovnih vrijednosti i svodeno na sintezu prijestolja i oltara. Ova knjiga velikih sinteza i fascinantno ispisanih stranica o vjerskim, crkvenim i kulturnim odnosima Istoka i Zapada koji su se posebice odrazili u životu jednog malog naroda kojemu je povijest uz pregršt suza podarila i obilje duhovnih dobara, zasigurno će postati omiljeno štivo svih poklonika povijesti koji će rado posegnuti za ovom riznicom pisane riječi, koja tako sugestivno otkriva bogatstvo Ohrida, duhovnog, vjerskog i nacionalnog središta pobožnog i plemenitog, makedonskog naroda.

Građa, koju autor knjige Ognjen Bojadžiski, predstavlja pod naslovom »Kronologija Ohridske arhiepiskopije« izložena je na 190 stranica.

Već na početku autor daje opće zemljopisne pojmove o Makedoniji, što je dobar pristup, jer čitatelja upozna s geografskim položajem te balkanske države. Potom se zaustavlja na opisu antičke Makedonije, njenom stanovništvu, usponu i padu, uočivši, što je i najbitnije, pa to podrobno i obrazlaže, što su sve antički Makedonci od simbola, naravi, vjere i običaja ostavili u nasljedstvo današnjim stanovnicima Makedonije, čime se ogleda održani kontinuitet.

Pojavom Krista, kao središta ljudske povijesti, i nastupanjem nove ere, cjelokupan život na Balkanu transformira se, pa tako i u Makedoniji. Makedonija kao središnja zemlja istočnog Ilirika, postaje raskrižje odakle će se kršćanstvo širiti na zapad, jug i sjever. Udostojila se ući u Bibliju, jer su putovi apostola Pavla vodili kroz Makedoniju. Autor je sve to lijepo razumio i obradio. Kronološkim slijedom govori o širenju kršćanstva u Makedoniji, o progonu kršćana tijekom prva tri stoljeća sve do Konstantina Velikog, o stanju poslije Konstantina i milanskog edikta itd.

U priloženom tekstu autor slijedi crkveni život makedonskog naroda i nakon kobne 1767. godine kad su Makedonci ostali bez svoje crkve, prepušteni jakoj grčizaciji. U to je vrijeme Makedonija preplavljena grčkim svećenstvom, posebice biskupima, i počinje širenje grčke prosvjete, pismenosti, kulture i crkvenih običaja. Međutim, slijedio je protuudar makedonskog stanovništva. Protuudar je bio usmjeren, u prvom redu na korumpirane grčke episkope i čin njihova smjenjivanja domaćeg svećenstva. Usporedo, bila je to borba za uklanjanje grčkog jezika iz škola i crkvenih hramova. Budući da nisu imali svoju nacionalnu crkvu, koja bi ih zastupala i vodila, Makedonci su se okupljali oko svojih crkveno-školskih općina, osnovanim u svim gradovima. Ove su općine umnogome zamijenile crkvu, jer su se rukovodile borbom za obnovu ohridske arhiepiskopije i odvajanjem od Carigradske patrijaršije. Ovim zbivanjima u Makedoniji prethodio je i uvjetovao ih i preporodni pokret, čiji su glavni pokretači bili duhovna lica: pop Nikola, Joakim Krčovski, Kiril Pejčinović, Teodosij Sinaitski i drugi. Borba crkveno-školskih općina protiv grčizma dosegla je vrhunac njihovim otcjepljenjem od Carigradske patrijaršije godine 1869. Stvaranjem Egzarhije (1870.), točnije kad se uočilo da se pretvorila u bugarsku crkvu, općine su povele ogorčenu borbu za obnovu Ohridske arhiepiskopije. Takvih je pokušaja bilo mnogo i u slijedu od 1873/4. godine, zatim nakon Berlinskog kongresa 1878., zatim 1885., 1890/91., nakon Ilindenskog ustanka 1903. godine itd. Posebice treba istaknuti, da su makedonska emigrantska društva u svim deklaracijama, kad su tražili samostalnu makedonsku državu, tražili i samostalnu makedonsku crkvu, što je osobito naglašeno u programu K. Misirkova.

Posebnu pozornost autor knjige posvećuje crkvenom životu makedonskog pučanstva između dva svjetska rata, prikazujući sva stradanja i nedaće koje su snašle Makedonce u crkvenom, ali i u političkom životu. Posebnoj raščlambi posvećen je prikaz stanja u kojem se našla Vardarska Makedonija, odnosno onaj njen dio koji se našao u sklopu Kraljevine SHS, kasnije Jugoslavije, a to je današnji dio Makedonije.

U nastavku autor se osvrnuo na političko i crkveno stanje u Makedoniji tijekom drugog svjetskog rata. Lijepo ističe da je još ujesen 1943. godine u zapadnoj makedoniji počelo osnivanje današnje Makedonske pravoslavne crkve kao nasljednice drevne Ohridske arhiepiskopije. Nakon završetka rata, Makedonci nisu dopustili vraćanje visokog srpskog svećenstva u Makedoniju (stanje kakvo je bilo prije rata), već su povelu odlučnu

bitku za ustrojavanje svoje, u cijelosti neovisne autokefalne nacionalne crkve. Inicijativni odbor, koji je bio na čelu te borbe, nailazio je na velike teškoće u pregovorima sa Srpskom crkvom. Do izvjesnog usuglašavanja stavova došlo je 1958. godine, kad je, u pravom smislu riječi poslije 1767. godine, obnovljena Ohridska arhiepiskopija kao MPC, čemu je autor poklonio posebnu pozornost i to je najuspješniji dio njegova rada.

Godine 1967. ta je crkva proglasila i svoju autokefaliju, međutim i danas razmirice i nesuglasice sa Srpskom crkvom nisu otklonjene, a zategnuto se stanje produžava i dalje.

Cjelokupni rad Ognena Bojadžiskog daje jedan kronološki pregled ne samo u crkvenog, već i u političkog života makedonskog naroda i bit će od posebne važnosti za kraće upoznavanje hrvatske javnosti sa makedonskim čovjekom, njegovom vjerskom i političkom povijesti. Zbog toga će rad biti vrlo koristan te ga preporučam za tiskanje što prije.

DANI MAKEDONSKE KULTURE U OSIJEKU

Duga povijest makedonske Crkve

Dani makedonske kulture u Osijeku počeli su predstavljanjem knjige »Kronologija ohridske arhiepiskopije« Ognena Bojadžiskoga i otvaranjem izložbe slika Biljane Stamenkovske i Nikole Grozdanovskoga u dvorani »Waldinger«

Daniela PAVLIĆ

Dani makedonske kulture u Osijeku otpočeli su u utorak navečer predstavljanjem knjige »Kronologija ohridske arhiepiskopije« novinara Ognena Bojadžiskoga kojemu je ovo prvo književno djelo, a riječ je zapravo o znanstveno-popularnom eseju u izdanju Zajednice Makedonaca u Republici Hrvatskoj i Makedonske pravoslavne crkvene općine Zagreb.

Nazočnima se prvi obratio prof. Jaroslav Pecnik pozdravivši i predstavivši goste iz Makedonije, a o

knjizi su govorili, osim autora, prof. dr. Toma Prošev, predsjednik Makedonske pravoslavne crkvene općine Zagreb, te vlč. Luka Vince-tić. U prigodnu programu sudjelovali su makedonski studenti Evandeosko-teološkog fakulteta u Osijeku izvedbom duhovnih makedonskih pjesama.

Knjiga Ognena Bojadžiskoga donosi pregled duge povijesti ohridske arhiepiskopije od antičke Makedonije do danas, te je najbolji način upoznavanja života ove drevne Crkve. Osobito je značajno pojavljivanje knjige na hrvatskom govornom području, budući da se u ovo

ratno vrijeme pravoslavlje često poistovjećuje sa srpstvom, a ovdje je zapravo riječ o pravoslavlju tolerancije. Upoznavanjem s Makedonskom pravoslavnom crkvom doživljava se pravoslavlje na jedan nov način koji razbija predrasude.

U nastavku programa Dana makedonske kulture u Osijeku u izložbenoj dvorani »Waldinger« otvorena je izložba »Stamenkovska, grafika; Grozdanovski, akvarel« na kojoj su izloženi bakropisi akadem-ske slikarice iz Osijeka Biljane Stamenkovske te ulja na platnu i akvareli Nikole Grozdanovskoga, slikara iz Zagreba. Nazočnima se obratila mr. Vesna Bur-rić, a izložbu su otvorili Ljiljana Naumova-Marčetić, opravna poslova veleposlanstva Republike Makedonije u Republici Hrvatskoj i prof. dr. Zlatko Kramarić, osječki gradonačelnik.

U prigodnu glazbenu programu nastupili su makedonski studenti Evandeosko-teološkog fakulteta u Osijeku te Slobodan Cvetičanin, solist Opere HNK Osijek, i Kiril Naumov, učenik Glazbene škole Franje Kuhača Osijek.

OČEKIVANA I POTREBNA KNJIGA

Najprije pozdravljam g. autora Ognena Bojadžiskog, zatim g. Franu Kosora i zahvaljujem na pozivu da nešto malo kažem o ovoj knjizi za koju mislim da je značajna, jer se pojavila na hrvatskom jezičnom području – istakao je najprije u svojoj besjedi vlč. Vincetić, da bi nastavio. Naime spadam u one koji o makedonskoj sudbini, o makedonskom narodu zna priopćene stvari, kao vjerujem i većina vas ovdje prisutnih. Zato ova knjiga po mom mišljenju je izuzetno značajna i važna što se pojavila ovdje kod nas. Pisana je zaista lagano a to znači značajki, pisana je bez znanstvene aparature koji nije u fusnotama naveden, tako da olakšava praćenje samo čitanja. Podjeljena je u četiri poglavlja, recimo: Baština i kršćanstvo, Na razmeđu putova, Makedonija i Makedonci, Borba za identitet entiteta, meni je osobito taj dio bio zanimljiv jer se radi o zaista rađanju nacije i borbe za Makedonski identitet, i onda Putevima slobode i afirmacije i.t.d. Ima još jedna zгода gdje se govori o stranim riječima koja su manje poznata našem hrvatskom čovjeku i dakako navedena literatura, šira, ako nekoga nešto više zanima može se to pročitati. Dakle knjiga je došla u pravo vrijeme i mislim, ovako bih to rekao: mi ćemo to vidjeti kao susjedi, jer smo isprepleteni, jer tu postoji Makedonska zajednica, postoji Makedonska pravoslavna crkvena općina i to je normalno da onda upoznamo jedni druge jer je to bit naših odnosa bit uopće među ljudima. Tako da zaista smatram ovu knjigu jako potrebnom. Mislim da je to prva knjiga, koliko sam ja u to upućen, tj. na našem hrvatskom jeziku o tom problemu.

I kažem, podvukao je u nastavku vlč. Vincetić, pisana je vrlo jednostavno, jer kako rekoh podrazumijeva znanje i erudiciju, jer gospodin autor je novinar i publicista, zna pisati, tako da ima jednu esejističku notu. Mislim da je jako prihvatljiva, isto tako.

Ja tu knjigu doživljam naravno kao svećenik u ekumenskom kontekstu što je za mene izuzetno važno. U ovome vremenu, znate mi pravoslavlje doživljam kao jednu nesreću za nas, a tako je to i doista dugo trajalo, uvijek su bili neki sukobi, pravoslavlje pomalo je identificirano sa srpstvom, jer smo ga tako doživljavali. Sada dolazi jedna knjiga koja govori o drugačijem pravoslavlju. O pravoslavlju koje je tolerantno, koje je čak od svoje braće, a to se u njoj jako dobro obrađuje, i Grka i Bugara i Srba, su jako trpjeli. Za one ljude koji su ekumenski raspoloženi, ovdje se može doživjeti pravoslavlje na jedan staro identičan način pravoslavne odnosno istočne crkve. I kad se tu vidi i kad se čita taj odnos, kako se recimo rađala sama Ohridska Arhiepiskopija, onda se vidi zaista rađanje jednog pravoslavlja punog poštovanja, koje je stalno bilo u dijalogu sa svojim vremenom, susjedima i sl. Samo su neki susjedi bili izuzetno nezgodni prema njima. Posebno su bili u dijalogu s Katoličkom crkvom. Mislim da je to jedno pravoslavlje koje se osjećalo širim. Prema tome ekumenisti bi morali također ovu knjigu pročitati i zadiviti se i prihvatiti, koliko je autor jako naglasio baš i sam naslov »Kronologija Ohridske Arhiepiskopije«. Kako je duša toga naroda bila baš ta Arhiepiskopija, i kako je ona gubila, stradavala tako se događalo i s makedonskim narodom. I evo konačno ona je opet uskrsla, reklo bi se tako nedavno za naših dana, a uskrsla je i makedonska nacija. To je posebno značajno kod pravoslavnih crkava vezanih uz državni ili nacionalni teritorij, jer se tu pokazalo da se može biti i takva crkva koja stvara nacionalnu ideologiju, identitet, ali ne mora biti netolerantna crkva, koja neće biti ekumenski raspoložena i tome slično, pogotovo što smo imali duboke veze i preko Ćirilo-Metodske ideje, a i dan-danas Makedonci odlaze u Rim i na te Dane slave svoje Apostole. Također tu je i Kliment i Naum Ohridski, jer su oni bili učenici Ćirila i Metoda, dakle pokazuju jednu širinu kakva se rijetko sreće na ovim prostorima. Ekumenisti trebaju se

Во салата на Градското поглаварство во Осиек промотори бед др Тома Прошев и влч. Лука Винцетик

prihvatiti ove knjige da vide kako ima zaista na ovim prostorima mjesta i za ekumenizam i za dijalog među crkvama. Zatim mislim da ova knjiga tim predrasudama o pravoslavlju daje otklon, jer mi smo malo time opterećeni, jer tu imamo takvo pravoslavlje koje ima širinu, jednu toleranciju kakvu čovjek želi, tako da se to prihvaća sa silnom ljubavlju i te pojave i te bitke i taj narod koji izlazi iz toga zla u kojem je kroz svoju povjest bio praktički ubačen. Mene je posebno zanimalo, a to je u trećem djelu i obrađeno, odnos biskupa Štrosmajera prema problemu Makedonije o čemu autor iznosi najbitnije.

Ono što mene jako podsjeća, sudbina Makedonije je vrlo slična sudbini ovih sad krajeva, kako se velike sile znaju mješati, ništa nisu rješavale. Zapravo i podjela se Makedonija, one reforme gdje su sve te velike sile, tobože će pa nisu ništa napravile. Dakle ta sudbina, kako bi rekao u Makedoniji strahovito, ja sam to malo pratio podsjeća na sudbinu ovog što se sad događa. Velike sile su nemoćne i onda su Makedonci shvatili i Goce Delčev i svi, onu gotovu parolu jer Makedonci se trebaju uzdati sami u sebe a i uzet sudbinu u svoje ruke.

Dakle, na takav način sama ova knjiga pomaže da shvatimo, da možda kroz jedno iskustvo jednoga naroda može nama pomoći da isto tako uzmemo sudbinu u svoje ruke jer svjetske sile rade po svojim interesima a gaze male narode kao što su Makedonski i Hrvatski.

Промовирана „Хронологија на Охридската архиепископија“ на хрватски јазик

Во Соборниот архиепископски храм „Свети Климент Охридски“ во Скопје, во присуство на поглаварот на МПЦ архиепископот охридски и македонски г.г. Михаил, на бискупот скопско-призренски д-р Јоаким Хербут и поголем број научни, културни и јавни работници, вчера беше промовирана публикацијата „Хронологија на Охридската архиепископија“ од професор Огнен Бојаџиски, инаку издание на хрватски јазик посветено на Црквата на македонскиот народ. На промоцијата архиепископот г.г. Михаил, меѓу другото, истакна дека станува збор за ретка книга за Македонија, во која авторот претставувајќи ја Охридската архиепископија, ја прикажува вредноста на македонскиот народ.

Претставувајќи го делото пред присутните, д-р Блаже Ристовски нагласи дека целта на Бојаџиски е да изнесе дел од вистината за борбата на македонскиот народ за своја црква и за богослужба на мајчиниот јазик низ столетијата, со видлив акцент на поновата епоха. Она што прави посебен впечаток е потенцираниот аспект на врските на Охридската архиепископија со Рим и разните форми на унијатски потфати во Македонија, рече д-р Ристовски. Професорот на Богословскиот факултет „Свети Климент Охридски“, д-р Јован Белчовски, се задржа на историските аспекти во книгата, истакнувајќи дека изданието претставува издржан континуиран преглед не само на црковниот, туку и на политичкиот и на културно - просветниот живот на македонскиот човек низ вековите.

Заблагодарувајќи се на промоторите, на присутните на промоцијата, потоа на Заедницата на Македонците во Република Хрватска, на Македонската православна црковна општина „Света Злата Мегленска“ од Загреб и на сите други што помогнаа книгата да биде објавена, авторот проф. Огнен Бојаџиски рече дека мораме да живееме како луѓе, да се почитуваме и да се сакаме со сите сопствени разлики, онакви какви што се. Притоа беше истакнато дека ќе биде добро книгата да биде преведена од хрватски на македонски јазик и да биде издадена и во Македонија.

М.С.

● За книгата чија автор е професор Огнен Бојаџиски зборуваа д-р Блаже Ристовски и д-р Јован Белчовски

Соборниот Храм »Св. Климент Охридски во Скопје« каде што беше промовирана книгата »Хронологија на Охридската Архиепископија« со благослов на Архиепископот Охридски и Македонски Н. Б. г.г. Михаил

Д-р Блаже Ристовски

ХРОНОЛОГИЈА КАКО ИСТОРИЈА

Пред нас е плодот на еден сериозен, одговорен и благороден научнопублицистички труд на еден пасиониран истражувач на македонското минато и на националната култура, дело на еден патриот што татковината ја гледа со носталгичниот поглед од далечината, а ја чувствува длабоко во себе како нешто што е неразделно од неговото елементарно постоење. Професорот Огнен Бојаџиски напишал »Kronologija Ohridske arhiepiskopije«, а создал една мошне полна и континуирана историја на борбата на македонскиот народ низ вековите за својата еманципација и афирмација како културно-национален субјект во словенскиот и во балканскиот секогаш разбрануван и рационално тешко сфатлив свет. Тое е дело објавено како издание на вонредно активната Заедница на Македонците во Република Хрватска и на релативно скоро формираната, но не помалку дејната Македонска православна црковна општина »Св. Злата Мегленска« во Загреб, посветено на загребската надбискупија по повод 900-годишната од нејзиното основане.

»Хронологијата на Охридската архиепископија« се појавува во време на судбоносна фаза од борбата на македонскиот народ за конечноста меѓународно признание на својата со векови мечтаена и со постојачки крв платена национална слобода и држава на

На сликата (од лево на десно) владиката Горазд, др Блажо Ристовски, Н. Б. г.г. Михаил, авторот проф. Огнен Бојаџиски, скопско-призренскиот бискуп др. Јоаким Хербут, и сопругата на свторот Иванка Бојаџиска

еден дел од својата етно-географска територија. Се појавува во момент кога се води решавачката битка за меѓународна афирмација на сопственото милениумски носено име, за зачувување на своето по легален и легитимен пат усвоено знаме и за зачувување на легитимитетот на сопствените меѓународно верифицирани уставни одредби што значи всушност битка за сопствениот опстанок како историски потврден културно-национален ентитет во веќе одамна извојуваната суверена и напълно независна држава Република Македонија.

Професорот Огнен Бојаџиски и е познат на македонската јавност главно како новинар, како дописник на «Нова Македонија» и на Македонската радио-телевизија, но тоа е човек што е вонредно широко информиран и подготвен, што по дипломирањето на Филолошкиот факултет во Скопје ги слушал постдипломските студии на Факултетот за политички науки, социологија и новинарство во Љубљана, ја проучувал малицинската проблематика во Австрија и Италија, а престојувал во Бугарија, Грција, Франција и Велика Британија. Затоа неговата книга е напишана со јадровит јазик и лесен и јасен читлив стил, па, иако без вообичаената научна апаратура (туку само са преглед на основната користена литература), читателот останува фасциниран од наведената аргументација, како и од сфаќањата и транспонирањето на процесите и појавите во инаку мошне конвулзивниот развој на македонската културно-национална мисла и акција.

Делото на Бојаџиски всушност воопшто не е никаква сувопарна хронологија на Охридската архиепископија, како што би се очекувало според насловот, не е ни историја на Македонија и македонскиот народ, како што може да се помисли по потходот на авторот. Неговата цел и била, како што наведува самиот во уводот, «во калеидоскопот за Македонија и Македонците да изнесе на светлината на денот дел од вистината за најкрвавата борба на овој народ: борбата за своја црква и за богослужба на својот мајчин македонски јазик». И така, на околу 200 страници авторот успева синтетично и прегледно да ја претстави таа борба низ столетијата, но со видлив акцент на поновата епоха, зафаќајќи ги основните појави на македонскиот националноослободителен порив.

Она што прави посебен впечаток е потенцираниот аспект на врските на Охридската архиепископија со Рим и разните форми на унијатски потфати во Маке-

донија, со посебен осврт на основите на римското влијание на овие простори уште од времето на Јустинијана прима, но и во бурниот период на преродбенските движења во втората половина на XIX и почетокот на XX век. овој аспект е посебно обработен и во фундаменталниот рецензентски текст на проф. д-р Јурај Колариќ што е публикуван на крајот на книгата, заедно со рецензијата на проф. д-р Јован Белчовски. Овие аспекти не се важни само затоа што публикацијата излегува во една католичка средина, заради историските хрватско-македонски врски во минатото, туку и заради современиот миг и состојбите околу признавањето на Македонската православна црква. Судбината се поигрува и со македонската држава и со Македонската православна црква: народ што имал своја државна и автокефална црковна организација уште далеку пред соседите, денеска е поставен во ситуација да моли, па дури и оние сестрински цркви што и самите проишлегле од охридската црква.

Дури и насловите на поглавјата во оваа книга јасно покажуваат дека всушност не се работи за никаква вообичаено сфатена хронологија на Охридската архиепископија, туку, напротив, за еден тематски опсег што го проследува историскиот од на македонскиот народ и комплексната борба за културно-национална еманципација и државна афирмација. Целиот комплекс е претставен во пет нееднакви поглавја: *Baština i kršćanstvo*, *Na razmeđi puteva*, *Makedonija i Makedonci*, *Borba za identitet etnيتeta i Putevima slobode i afirmacije*. Вака проблемски конципираниот пристап му дал можност на авторот успешно да ги претстави со мисла и акција, да ги истакне клучните појави и личности и да го претстави континуитетот на македонскиот развој.

Со сето тоа трудот на Огнен Бојаџиски претставува заокружена целина и вонредно корисен и практичен прирачник не само за хрватскиот, па и воопшто за странскиот читател, туку и за Македонците каде и да се наоѓаат, зашто нашата публицистика оскудева токму од овакви публикации, дури и во самата Република Македонија. Затоа и сметаме дека би било упатно да се размисли и за едно издание на македонски јазик, можеби и со извесни измени и дополнувања, со отстранување на незначителните пропусти во првото. Тоа е истовремено и мошне актуелна книга како комплетна информација за патриштата на борбата за обновување и развивање на Охридската архиепископија во лицето на денешната Македонска православна црква.

Затоа, денеска, под сводовите на овој Свети Климентов божествен храм, имаме особена чест што можемо на заинтересираната македонска јавност да и го претставиме пофалниот исклучителен труд на професорот Огнен Бојаџиски и вака јавно да ја изразиме признателната благодарност не само кон него, туку и кон патриотскиот ангажман и пожртвуваност на заедницата на Македонците во Република Хрватска и на Македонската православна црковна општина «Св. Злата Мегленска» во Загреб, во моментот кога пријателска Република Хрватска свечено је одбележува петгодишнината од својата тешко извојувана независност. Благодарност и на сите присутни на овој свечен чин што ја демонстрира својата заинтересираност не само за оваа заслужна публикација, туку и воопшто интересот за македонското минато, за македонската вековна борба и посебно за Охридската архиепископија како единствена континуирана наша институција што го обезбедуваше единството на народот и културата во текот на цели осум векови и го сплоти чувството за неопходноста за нејзиното обновување во пресудните моменти од новата македонска ослободителна историја. зашто, да не забораваме, верата не зачува од исчезнување во критичните векови, верата ни помогна да го согледаме патот кон слободата и независноста.

ДО НАЦИОНАЛНИ ПРАВА СО ДЕМОКРАТСКИ СРЕДСТВА

• Ако Грција сака да стане вистинска демократска држава, ќе треба да признае дека таму има над еден милион Македонци. – Моето становиште за рамноправен соживот со Грците беше единствената причина што Грчката црква ме исклучи од нејзините редови. – Македонските обичаи и традиции не може да ги избрише нити еден грчки закон

Архимандритот Никодим Царкњас е еден од најдоследните приврзеници на борбата за правата на Македонците во Грција. Роден е 1942 година во Саботско, каде ги има завршено основното и средното образование, а дипломирал на Теолошкиот факултет на Универзитетот во Атина. Љубовта кон црквата му ја вдахновиле неговите најблиски. „Со оваа професија знев дека можам многу да му помогнам на македонскиот народ во Грција, а и насекаде каде што нè има“, – ни рече на почетокот од разговорот господинот Царкњас, инаку речиси без престан прогонуван и повеќепати осудуван заради неговото македонско национално чувство.

● Набљудувачкиот комитет за Грција при Организацијата за човекови права од Хелсинки, сè почесто ѝ забележува на грчката влада за нејзинит однос кон македонскиот народ или како што тие инаку го нарекуваат македонското малцинство во Грција. Има ли некакво подобрување на ставот од страна на официјална Атина во врска со ова прашање?

● Колку Македонци живеат во Грција?

□ Грчката статистика сè уште тврди дека таму не живее ниту еден Македонец. Но во годишниот извештај на Стејд Депарментот за малцинствата што живеат во Европа, се вели дека има 50.000. Но и ова не е вистинската бројка. Како што е познато, грчкиот устав не признава малцинства и секој што слободно ќе се изјасни како таков, подлежи на големи репресии. Оттаму про-

□ Грција, како држава, во целост ги почитува законите и одредбите за човекови права, меѓутоа, тоа е така кога тие се однесуваат само за нејзините граѓани – Грците, а не и за другите малцинства кои живеат во таа земја. За жал, официјална Атина се уште тврди дека во Грција нема други малцинства освен Мус-

лимани од Тракија. А за Македонци, Албанци, Власи и Роми, не станува збор. Меѓутоа во последно време сè има впечаток дека Грција „омекнува“ и по ова прашање и верувам дека со отпочнувањето на македонско-грчкиот дијалог, ќе стане збор и за статусот на Македонците во Грција, во однос на правата што ни беа одземени во 1913 година.

излегува и стравот кај Македонците јавно да го декларираат своето национално чувство дури и пред меѓународните институции. И во оваа прилика ја користам можноста да кажам, по кој знае кој пат дека Грција ако сака да стане вистинска демократска држава, ќе мора да признае дека таму има над еден милион Македонци.

● Во такви околности, низ кои сè форми се изразува македонското национално чувство?

□ Сите овие луѓе дома зборуваат на македонски јазик. Но во училиштата децата учат само на грчки. Грција меѓу другото не го почитува и Законот на Европскиот парламент со кој им е овозможено на македонските малцинства што живеат во Грција, Бугарија и Албанија да учат и на свој македонски јазик. Убеден сум дека наскоро на нашите деца што живеат во средини со чисто македонско население, ќе им биде ова овозможено.

Идентична е состојбата и во црквите каде што црковните обреди се служат на грчки јазик. Повеќето од македонските цркви се разурнати поради честото присуство на Македонците во нив. Но еден дел, сè уште постојат. Меѓутоа, во сите кириличното писмо на иконите е избришано и заменето со грчко. Единствено што се задржа во ова меѓувреме, се македонските обичаи и традиции, што не може да ги избрише ниту еден грчки закон.

● А какви се односите со обичните граѓани – Грци

□ До скоро живеевме како браќа, немавме никакви проблеми. Нè посетуваа, некои дури научија по некој македонски збор. Но од 1989 година и тие што не беа директно вклучени во политиката, ги зафати чуден фанатизам, почнаа да не нарекуваат агенти, скопјани. Останаа мал број Грци кои јавно реагираат на ваквиот шовинистички однос на грчката влада кон нас Македонците.

● Ве знаеме како голем заштитник на човековите права токму во овој тежок период на релација Македонија–Грција. Од тие причини Грчката православна црква ве нарече отпадник и ве исклучи од нејзините редови, па ви забрани дури и носење на свештеничката мантија. Колку овие одлуки се канонски?

□ Мојот најголем непријател е леринскиот владика со кого се до 1989 година имав многу добри односи и тој задоволството од моето работење го искажуваше и на црковните собранија. Но од кога почнав јавно да се залагам за правата на Македонците, тој се сврте против мене заедно со Светиот синод на Грчката црква. Единствен кој застана во моја заштита беше Кукушкиот вла-

дика, кој тврдеше дека свештениците не треба да носат политички одлуки. Од тие причини и тој беше сменет. Значи, моето становиште за рамноправен соживот со Грците беше единствената причина што Грчката црква ме исклучи од нејзините редови. За среќа со дел од свештенството се уште одржувам добри односи. Тие знаат дека ова мое распопување е политичка одлука. Исто така сум чест гостин и во домовите на моите парохијани, бидејќи бев еден од најомилените свештеници меѓу Македонците во Грција. Тие знаат да го ценат сето она што сум го сторил за нив.

● Како резултат на нетрпеливоста на Грчката црква кон вас, досега бевте осудуван над десетина пати од страна на Судот во Воден, без ваше присуство. За првпат пред овој Суд се појавивте во декември минатата година кога и покрај вашата одбрана и материјалните докази што ги изнесовте, ве осудија на казна затвор во траење од 6 месеци.

□ Како и многупати досега, единствена причина за судењето беше тоа што јас и понатаму ја носам свештеничката мантија. А мантии во Грција носат и лица кои не се вистински свештеници. Но тие се Грци и за нив забраната не важи. А јас, бидејќи јасно се декларирам за Македонец, до сега бев 14 пати осудуван. Колку судот е

За време на мојот престој во Канада и Америка, сакам сонародниците да ги запознаам со положбата на Македонците во Грција, а воедно да им предложам да се вратат на родните огништа, со цел уште повеќе да заживеат македонските села.

„непристрасен“, сведочи моето искуство кога на последното судење ми беше изречена казна затвор во траење од 3 месеци. Тогаш на прашањето од судијата дали повторно ќе ја облечам мантијата, јас одговорив потврдно. Револтиран од мојата постапка, тој ми ја зголеми казната на 6 месеци затвор. Но еве со кауција од половина милион драхми, сум повторно на слобода.

● Поради сето ова што ви го прави Грчката црква, вие се приклучивте кон Македонската православна црква. Тоа беше уште еден повод Грчката црква да ве прогонува, иако е прокламирана слобода на меѓуцрковно комуницирање меѓу православните цркви на Балканот.

□ Уште во 1992 година воспоставив контакт со Македонската православна црква, која имаше разбирање за моите проблеми. Светиот архиерејски синод дури ми укажа голема чест да служам на светите литургии по повод Божијните и Велигденските празници. Архиепископот Охридски и Македонски Г.Г. Михаил ми потврди дека можам да се запишам како монарх во манастирот „Свети Георги“ во селото Кучково, за што сум му

многу благодарен. А и мојот престој меѓу нашите на северно-американскиот континент е со негов благослов, како свештеник на Македонската православна црква.

● Светиот Синод на Македонската православна црква во една прилика ви понуди да останете во Републикава.

□ Не е проблем да останам во Македонија. Сметам дека сум му попотребен на македонскиот народ во егејскиот дел на Македонија, да им давам сила во борбата за националните права. Морам да признаам дека за мене ќе беше многу подобро да останев тука, но ќе беше големо зло и загуба за нашите долу. Се што прави Грција против мене е со цел јас да си заминам оттаму. Но тоа задоволство нема да им го пружам. Ќе останам таму од каде што потекнувам и таму каде што сум најнеопходен.

● Непосредно по овој разговор заминувате, како што и пред малку рековте, меѓу нашите во Канада и САД, каде што ќе останете неполни два месеца.

□ Во Соединетите Американски Држави треба да се сретнам со лидерите на меѓународните организации за човекови права, при што од нив ќе побарам помош и поддршка во напорите за спречување на асимилацијата што ја прави грчката

Сите Македонци по потекло од Егејскиот дел на Македонија без разлика сега каде живеете треба организирано да ги бараме своите права. Така ќе бидеме и побројни и посилни.

влада врз Македонците со доселување на голем број Грци од Авхазија, Чеченија и Русија во македонските села, што може да доведе и до немили последици.

Како што е познато, поголемиот дел од Македонците што живеат во Торонто, се од егејскиот дел на Македонија. Сакам да ги запознаам со положбата на Македонците во Грција, а воедно да им предложам да се вратат на родните огништа, со цел уште повеќе да заживеат македонските села. Големото интересирање од нивна страна за најблиските што останаа да живеат во Грција, ми влева надеж дека тие луѓе не заборавиле од каде потекнуваат нивните корени. Меѓутоа кај нив е сè уште присутен стравот за настаните во 1913, 1918 и 1940-тата година. Но оттогаш до сега законите во Грција се изменија, нема такви затворања, тепања. Затоа треба сите Македонци по потекло од тој дел организирано да ги бараме своите права, без разлика каде живеете. Така ќе бидеме и побројни и посилни. Токму од тоа се плаши Грција. А ние на светската јавност треба да и докажеме дека правата не сакаме да ги стекнеме со пушки и тенкови, туку сме за мирен дијалог, со демократски средства. Ние не сме против Грците, туку само против оние закони што го оспоруваат постоењето на македонскиот народ.

Лидија Неделковска

ДИМИТАР ДИМИТРОВ

меѓу
ТОТАЛИТАРИЗАМ
и
ДЕМОКРАТИЈА

Димитар Димитров е роден во с. Цако-ни - Воденско, во 1937 година. Во Република Македонија е дојден за време на граѓанската војна во Грција - 1948 г. Гимназија и Филозофски факултет (група филозофија) завршил во Скоп-

је, магистрирал во Љубљана, докторирал во Загреб.

Работел како гимназиски професор, како уредник во „Култура“ а од 1967 година е професор на Универзитетот „Кирил и Методиј“ - Скопје.

Во првата Влада на самостојна Република Македонија бил министер за образование.

Ги има објавено збирките раскази за деца „Овчарче“, „Збогум детство“ и „Кога сме деца“, студијата „Животот и уметноста“, (1967), и книгите есен „Противставување“ (1971), „Македонски работи“ (1991) и „Уметност и човекување“ (1992).

Соработувал во научната и стручна периодика во поранешна Југославија.

ПРЕДГОВОР

Прилозите во книгава – есеи и интервјуи – ја тематизираат реалноста на Македонија од крајот на опстојувањето на Социјалистичка Федеративна Република Југославија до денес. Првите три текстови претставуваат критика на тоталитарниот систем, останатите се опсервации во јод процесот на плурализацијата и на осамостојувањето на Република Македонија во суверена и независна држава. Споменатите три и следните два текста се пишувани од позиција на сведок, натамошните од позиција на сведок и учесник – во граѓански иницијативи и, едно време, во власта, како министер за образование во првата демократска влада на Република Македонија.

Есејот „Марксизмот како наставен предмет“ воопшто не се објави во македонската периодика. Ни десет години по неговото објавување во Загреб, тој не беше прифатен од „Студенски збор“, „Развиток“ и „Лик“ („Нова Македонија“).

Есејот „Полагање основи на политичкиот плурализам во Македонија“, иако порачан од списанието „Балканика“, не беше прифатен, наводно, демантирал сè што претходно, врз основа на македонски информатори, списанието имало објавено за Македонија!

1. 07. 1994. година

Алборот

IN MEMORIAM

КАКО МОКЕН ДАБ...

Борко Лазески (1917-1993)

БОРКО ЛАЗЕСКИ беше маркантна фигура во секој поглед: за тоа посебно сведочат неговите мурални – фрески од кои преку фигурата, бојата, движењето – зрачи речиси космичка енергија, која во гледачот одзвучува како музика, многузвучна и многугласна симфонија, што ја разбираме не само со умот и сетилата, но и со нешто подлабоко во нас. Беше горд и непоколеблив во сфаќањето на вокацијата на уметникот и долгот на творецот кон својата земја. Заминаваше во големниот свет, каде што веднаш го прифаќаа како голем уметник, но пак се враќаше во својата Македонија, без која очигледно не можеше. И беше, со право, гневен заради една рана – фреската во старата железничка станица во Скопје, уништена во земјотресот. Трисет години упорно и без успех предлагаше бесплатно да ја реконструира, само да се најде или изгради простор со таква голема површина за да воскресне неговата визија, неговата снага за борбата на македонскиот народ за своја држава... Не се сакало, не можело, немало средства, не дошло времето, или така и требало да биде? ... Кој знае?

Затоа мислев дека Борко Лазески нè напуштил гневен или резигниран, но не бев во право. Десетина дена пред смртта почувствувал потреба да забележи некои мисли за својот живот и меѓу другото напишал: „Јас сум среќен човек... Среќен ќе умрам“. Во тој текст говори за остварените соништа што ги имал во детството и младоста и за тоа дека неговиот роден град Прилеп исто го усреќил со тоа што му овозможил во Домот „Марко Цепенков“ повторно да ја наслика фреската од скопската железничка станица. Останала жалта што тоа не случило во Скопје и што во Прилеп големата фреска морал да ја подели на два дела, за два простора, но тоа, најпосле го смирило. И во Крушево, во хотелот „Монтана“ ја обновил фреската „Илинден“ („На Мечкин камен“), која првобитно ја имаше изведено во

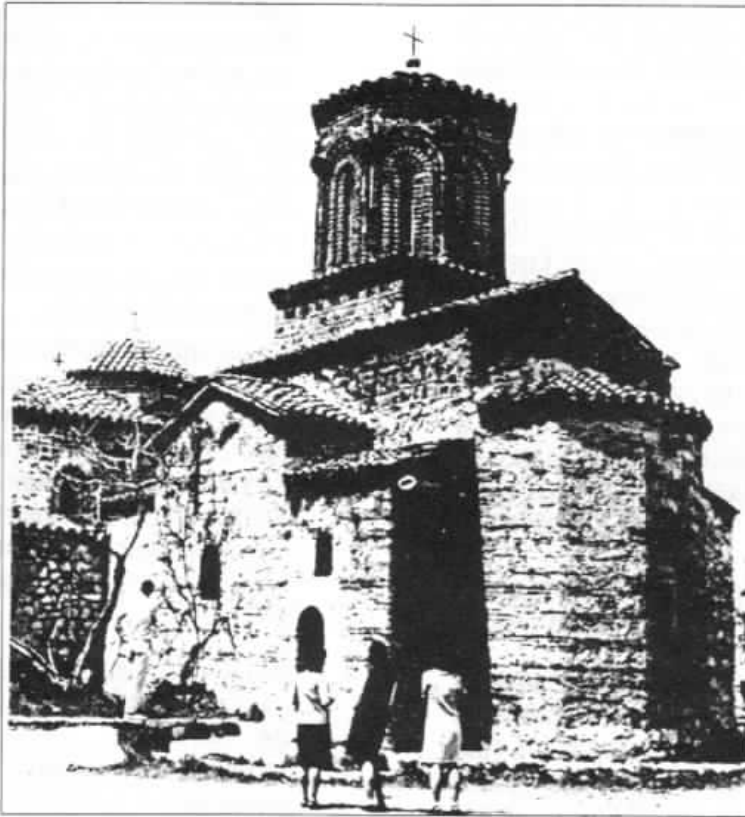

Историскиот музеј на Кале во Скопје и која исто пропадна во земјотресот.

Природата го беше надарила освен со талент и со голема работливост, упорност, психичка, а секако и физичка сила за да може за три десетлетја да оствари два монументални мурални во Мексико, потоа освен онаа во „Монтана“ да наслика и уште една фреска во Крушево, да направи фреска за музејот во Кичево, во комплексот на банките во Скопје, да наслика фреска во Битола, а големата скопска фреска да ја реконструира во Прилеп. Додека бил во Багдад, на Универзитетот, многу сликал, но тие слики помалку се познати кај нас, а се наоѓаат насекаде по светот.

Времето пребрзо протечува, секогаш побрзо одошто тоа го сфаќаме. А кога се соочуваме со безмилосниот факт на смртта на некој што сме го ценеле, во бессилне го повторуваме прашањето: „Зошто токму сега? Требаше уште да живее!“ Кога умира уметник, творец, свесни сме за уште една загуба: делата што не стасал да ги создаде, а ќе можеше... Колку ли проекти, концепти, идеи засекогаш неостварени, остануваат непознати со неговата физичка смрт? А ако постои душа, а мора да постои, тогаш со каква мака, жал а можеби и гнев таа го напушта овој свет, ако се случило времето да не му довтасало на уметникот да го заврши она кое можеби му било најважно? Замина Борко, падна како моќен даб...

КСЕНИЈА ГАВРИШ

БИБЛИСКАТА ФИЗИОНОМИЈА НА МАКЕДОНСКОТО ТВОРЕЧКО БИТИЕ

- Светите Браќа Кирил и Методиј и покрај афирмативниот став спрема античката философија, не ја преведувале, затоа што за нив библиското и литургиското предание на Црквата Христова, имало првостепено значење

Дурн ни западните историчари, кои настојчиво ја минимизираат улогата на византиското влијание врз италијанската Ренесанса, не ја сомневаат решавачката улога на Византија во процесот на обликување на културната историја на словенските народи. Се работи за процес што органски ќе го проникне севкупниот словенски етнички корпус преку македонските словени чин врски со Константинопол биле непосредни. Врз него благотворно ќе дејствува идејата за универзализмот, благовестена од Православната Византиска Црква. Таа од грците барала максимален почит спрема богообразноста на словенскиот етнос.

Процесот на асимилирање на византиската култура бил одреден од две фундаментални поставки:

а) Христијанството на Црквата од Исток го застапувала принципелниот став: Светото Писмо и литургиската химнографија да се преведуваат на јазиците од народите што го числат божествените (Авдс, и б) елинското самосознание, вкоренето во грчкиот национализам, ќе предизвика етнички партикуларизам и слабеење на византискиот универзализам. Плод на овој ретрограден партикуларизам е антагонизмот помеѓу елинскиот и словенскиот национ.

Спомнатите два фактори се елитистички белези на византискиот елинистички хумани-

На културен план, словенските релации со византиската цивилизација биле ограничени заради јазичката бариера. Токму затоа творечкиот подем се потпираше врз сопствените таленти, способни да ги исползуваат локалните ресурси.

Во 10 в. веќе биле преведени многубројни библнски, литургиски, патристички и историски текстови. Понашувачи на списите биле светите браќа Кирил и Методиј.

До 11 в. целосно бил преведен Новиот Завет, делови од Стариот Завет чија функција е литургиска (особено Псалмите), литургиските текстови како и огромно количество византиска литургиска поезија. Освен тоа, биле преведувани и: агиографската литература, читана во манастирите; монашките уставни и некои текстови од енциклопедиски карактер од типот на хрониките: „Христијанска типографија“ на Козма Индикоплевст, и „Физиолог“.

Од досега изреченото заклучуваме, дека, духовната историја, како и севкупната култура на сите словенски народи започнува токму со преводот на библнските текстови на старословенски јазик, поточно на јазикот на македонските словени, а подоцна и на јазиците на останатите словенски народи. Библнјата ѝ постана темел на словенската култура и дверн низ кон словените

зам. Тие оневозможуваа, словените суштински да ја наследат световната култура на елините. Имено, заради тоа што византиската култура во Македонија ќе стигне „во превод“, елинизмот во неговиот интелектуален и творечки стадиум не го допре умот на македонскиот словен.

Светите Браќа Кирил и Методиј и покрај афирмативниот став спрема античката философија, не ја преведувале, зашто за нив библнското и литургиското предание на Црквата Христова, имало првостепено значење. Православниот егзистенцијалист Г.П. Федотов забележува дека помеѓу евангелизирањето на западните германски „варвари“ и покрстувањето на словените постои огромна разлика: источните „варвари“ го приимија христијанството на својот мајчин јазик, тогаш, кога нивните западни браќа мораа да учат латински, за да го примат спасителното познавање на верата.

Византија принципелно го одбегна елинизирањето на словено-македонските неопфити, без да им брани да учат туѓи јазици. Овој благороден педагошки пристап, кој со право ќе го именуваме како „свето кирило-методијевски“, ќе им овозможи на македонските словени, христијанското учење да го примат и да го разберат понашено од грчкиот оригинал.

влегле во историјата на цивилизираниот свет. Преведувањето на Библнјата е настан за духовната, културната и историската судбина на секој народ посебно. Тоа особено важи за народите каков што е Македонскиот, зашто кај нив преведувањето на Библнјата е поврзано со добивањето азбука и писменост.

Сосема природно, веќе самиот чин на понашување потребува извонреден творечки подвиг и умеенје, од проста причина што самиот по себе е вид на толкување на оригиналниот текст. Да се понашува свештен текст од типот на Светото Писмо, значи да се открива смислата на секој логос, да се протолкува и да се објасни ставен во неговиот историски контекст. Словото се испитува бдејќи над неговата подлабока содржина и смисла. Вистинското понашување не наликува на лексичка и мисловна гимнастика, туку претставува длабоко доживување и преживување на понашуваниот текст од страна на преведувачот. Токму од таков тип беше свето Кирило-методијевското преведувачко дело. На тој начин понашената библнја го овозможи создавањето и образувањето на македонскиот јазик, од сите словенски народи примен како прв литературен јазик. Тоа значеше негова внатрешна христијанизација, во црковување и вантурги-

сување, како и метаморфоза на стихијата на словенската мисла и глагол, на словенскиот „логос“, т.е. на душата на словенските народи.

Оној што сака да ја облече во збор непреводливата теандричка. Тајна, скриена во текстот на Светото Писмо, мора најпрво да постане смирен и молитвен ослушнувач на жуборењето на Вечното во историското. Таквиот го допира ритмот на скриената содржина на преведуваниот свештен текст, но и ритмот на јазикот од кого се понашува и на јазикот на кого се понашува и во кого мистичната содржина се воплотува.

Овој молитвен пристап кон свештениот текст им била својствен на првоначалните преведувачи и толкувачи на македонски јазик, на Светите браќа Кирил и Методиј и нивните ученици.

Од особена важност за нашата култура е фактот дека првите понашени текстови од Библиско и литургиско потекло биле ставени во строго светотанствена функција. Тоа ни ја открива онтогенезата на нашата севкупна култура како литургиска Библијата е книга на Црквата. Нејзината содржина не се открива индивидуално и рационално, туку соборно, целосно и молитвено. Се доживува.

И првите толкувања на библиските текстови кај македонските словени никнале

тоа ќе го причислиме и социјалниот радикализам од разни сорти кој отпосле прерасна револуционерни потреси и катастрофи. Горката чаша на сите овие „изми“ не ја одмина Македонија и нејзината интелигенција. Македонската интелигенција им подлегна на искушенијата и се отсеке од библиско-литургиските корени на македонското словено-византиско битие. Таа својот воцрквен и олтургисан светоглед го редуцира до иманентното, одовдестраното и го постави врз темелите на природата, човекот и општеството, т.е. врз феноменологијата на историјата. Таа насоченост на модерното време спрема иманентното, започната уште во Ренесансата се одрази и врз богословската мисла.

Неизбежен следбеник на таа насоченост, на тој ирационален човечки ерос да се погружи во материјата и да се поистовети со неа, била и останала до денеска скептицизмот и критицизмот.

Природно е на едно такво мислење да му е „вродено“ антирелигиозното настроение. Зошто? Затоа што и најпримитивниот религиозен став претпоставува стварност подлабока од материјата и иманентното, и поширока од дострелот на човечкиот разум.

На тој начин насочената и втемелената модерна мисла и наука, откако ја прелести

од литургиска почва и носеле поучно-аскетски особености. Толкувањето преку беседа и поука им беше својствено на Светите браќа, но и на нивните уметници. Меѓу нив особено се истакнува Св. Климент Охридски.

Тоа што егзегетите го објаснувале со писмените толкувања, мистичносно го толкувале зографите и мелодите на планот на свештените православни уметности: ликовната и музиката. Одамна е забележано дека фундаментално својство на православно-иконопис и фрескоживопис е символизмот кој сликарството го вознесува над поучното и наративното допирајќи ги најскриените тајни од изобразениот лик или собитие. Затоа иконописот е типолошко-символично укажување на Прволикот изобразен во ликот и оприсутнување на неговиот дух и на духовното благоухание.

Овој наш век е век на радикална спротивставеност помеѓу духот на древната словено-византиска библиско-литургиска култура и модерната евро-американска, паганска цивилизација.

Духовната клима во која живеела и од која се хранела севкупната европска култура и наука од крајот на 19 в. и почетокот на 20 в., е обележена од духот на морализмот и естетизмот, како и од егзактниот емпиризам, натурализмот и историцизмот. Кон

нашата интелигенција, ја стави во ситуација сизифовски да се напругнува и радикално да ги пренспитува сите животни предели и одново да ги вреднува сите животни вредности. Се променил и нејзиниот однос спрема Библијата и спрема начинот на нејзиното толкување. За мнозина Библијата престана да биде богонадахната и вечноважечка книга. Нејзината порака за таквите претставува нешто релативно, историски условено и во историско-општествен контекст објасливо. Овој радикален бран на антибиблиски критицизам, распространет ширум христијанскиот свет ја запалила и Македонија. Тој се манифестира практично и теоретски на многубројни начини и предизвика апологетска реакција и обиди, Библијата и верата да се оправдаат пред разумот. Оправдувањето на Библијата од овој тип, оди напоредно со желбата да се вравнотежат нејзините вистини и нејзината порака со модерните „научни“ теории и преку тоа како по правило да биде проследено од рационализацијата на самата Библија. Апологетската реакција како и самата да го признава разумот за врвен арбитар на вистината, а легитимност на неговото барање за апсолутно важење.

Отец Стефан Санџакоски

Славе Николовски-Катин

ПОЗНАТ И ПРИЗНАТ ИСТРАЖУВАЧКИ ЦЕНТАР

Охридското Езеро е природна лабораторија во која се вршат разновидни и континуирани природни процеси. – Тоа претставува циновско засолниште за многу видови на животински и растителен свет. – Шеесет години живот и работа на Хидробиолошкиот завод кој е добитник на голем број награди и признанија и на над 600 објавени научни трудови за ова македонско најпознато Езеро.

Водното богатство во западниот дел на Македонија претставува една од главните карактеристики. Водата во овој регион се користи за енергетски и мелиоративни цели. Меѓутоа, основно својство на водното богатство е тоа што го зголемува економскиот потенцијал и го преобразува природниот простор на чие подрачје се чувствува влијание на средоземната и континенталната клима. Овој простор на Македонија е опкружен и распарчен со многубројни високи планини и планински венци, меѓу кои се вгнездени голем број питоми и плодни полиња, како и природни и вештачки езера.

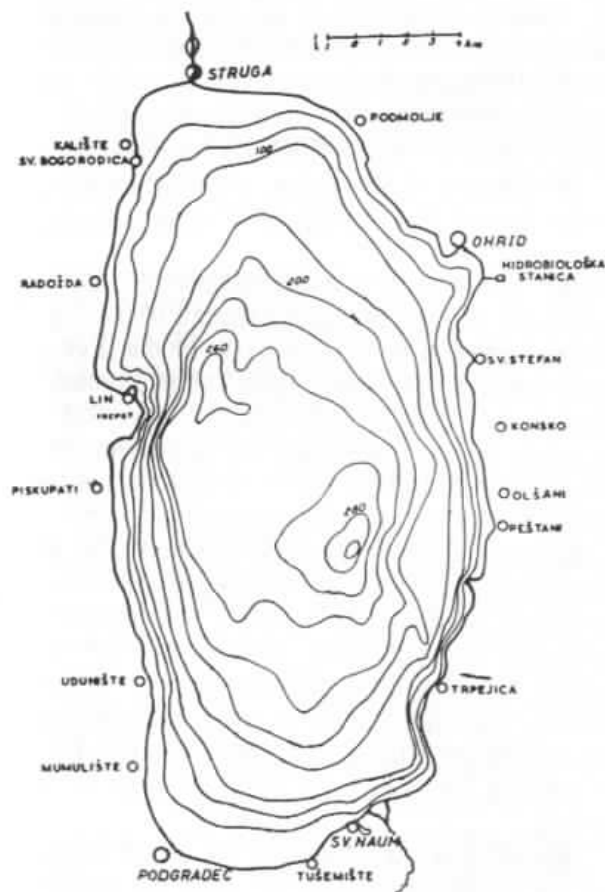
Еден од претставниците од оваа убава езерска земја на Балканот е Охридското Езеро, кое е познато во целиот свет по својот жив свет, крајбрежјето, изворите, природните убавини, геолошките, геоморфолошките, хидролошките, линолошките и други научни вредности, како и заради културното, естетското, воспитно-образовното, здравствено, туристичко-рекреативното и другите стопански значења за општествената заедница. заради тоа, Езерото е прогласено за споменик на природата од посебно значење за општествената заедница и е ставено под посебна заштита.

ТАЈНИТЕ НА ЕЗЕРОТО

Каков свет и живот крие Езерото ги заинтересирало кон крајот на 19 век виенските зоолози Ф. Штајндахнер и К. Стурани, потоа научниците Ж. Горѓевиќ, С. Караман, С. Станковиќ и голем број други научници од Македонија и од светот. Сите тие откриле дека Езерото е богато со особен растителен и животински свет, дел од кој живее само во Охридското Езеро или во еден релативно тесен регион околу Езерото.

Програмата за перманентно и континуирано проучување на Езерото всушност претставува проучување на физичко-хемиските карактеристики на поедини биотопи, нивните животни заедници, интеракцијата во рамките на поедините животни заедници, екологијата на позначајните компоненти од тие заедници, особено екологијата на рибната популација, проблемите и механизмите на диференцирањето на ендемичните видови, животот и опстанокот на старите реликтни форми, како и проблемите на загадувањето на Езерото и неговите реперкусни врз животот свет.

Охридското Езеро е природна лабораторија во која се вршат разновидни и континуирани процеси. Клучна проблематика за Езерото и понатаму остануваат реликтноста и специјацијата на растителниот и животинскиот свет, на што најмогну внимание има посветено проф. С. Станковиќ. Според него, охридските реликтни организми можат да се групираат на видови кои имаат блиски и далечни сродни облици и во другите делови во светот и на видови кои стојат осамени во денешниот свет, но кои во извесни случаи покажуваат поголемо или помало сродство со фосилниот свет.

Karta Ohridskog Jezera sa linijama izobata.

Несомнено, од непроценлива вредност и придонес за Охридското Езеро се истражувањата и резултатите добиени од првите научни работници: С. Хаџишче, Б. Оцевски, Ј. Серафимова-Хаџишче, И. Чадо, М. Точко, потоа З. Крстановски, В. Митиќ, В. Новевска, А. Гушева, Т. Наумовски, Г. Костовски, Т. Талевски, З. Спирковски, Л. Локоска, М. Талевска, надворешните соработници Ј. Шапкарев, Г. Козарев, Г. Петровиќ, како и на Х. Алан, Ј. Врч, Ј. Гилберт, В. Тејлор и многу други.

Нивните резултати укажуваат дека Езерото е олиготрофно, со потекло од терциерниот период, со старост од најмалку 2 милиони години, но со полн живот на кое му претстои долг живот. Неговото подмладување е поврзано со интензивната сеизмичка активност и со конфигурацијата на дното. Зачувувањето на голем број ендимични форми и видови што понатаму еволуираат е овозможено со долгиот континуитет на животот и скоро непроменетите услови на живот.

Темите што ги нуди Охридското Езеро се неисцрпни. Резултатот од низа хидролошки, еколошки, микробиолошки, ембриолошки, фаунистички, флористички и други биолошки испитувања се објавени во голем број научни трудови, чиј број од почетокот до денес изнесува близу 600. Голем број од овие научни трудови се однесуваат на ендемичните растителни и животински видови во Охридското Езеро.

ХИДРОБИОЛОШКИОТ ЗАВОД – ПОЗНАТА НАУЧНА ЛАБОРАТОРИЈА

Хидробиолошкиот завод оваа година навршува 60 години од формирањето на овој важен научно-истражувачки центар кој за овие шест децении стана познат и признат завод. Оваа научна институција која се здоби со меѓународен углед претставува значајна научна лабораторија и првата научна установа од ваков вид на Балканот.

Основањето на Хидробиолошкиот завод е светол датум за Охрид и за животот на Охридското Езеро, бидејќи во него се створени услови за систематско и континуирано проучување на Езерото и неговиот жив свет, заосознавање на неговите карактеристики и значење за науката воопшто. Како резултат на тоа, од 1979 година Езерото е безрезервно во Регистрот на светските природни богатства.

Иницијатива за основање на Хидробиолошкиот завод даде долгогодишниот истражувач и секако најдобриот познавач на Охридското Езеро, истакнатиот еколог и лимнолог од светски глас, професорот на Белградскиот универзитет Синиша Станковиќ, кој инаку води потекло од Гостиварско, а кој го посвети својот живот на лимнологијата и на Охридското Езеро.

По Втората светска војна Заводот се организира по углед на светските лимнолошки институции и во него се отворија лабораториите за физичко-хемиски приучувања на водата и тињата, за микробиолошки проучувања, за проучување на фитопланктот, зоопланктонот, фауната на дното и рибната популација, а приучувањето го вршат научници од својот редовен одтав и извесен број надворешни научни соработници.

Шеесет години од основањето на Хидробиолошкиот завод и сто годишните истражувања на Охридското Езеро, недвосмислено го потврдија квалитивот дека «Охридското Езеро е еден од најголемите природни споменици на Европа» за кој интересот на европската и светската јавност не само што не може да се смета за задоволен, ами тој ден на ден станува се поголем. ова особено се однесува на специфичните проблеми сврзани со Езерото, т.е. реликтноста, ендемизмот и специјализацијата, како и за односот на потесната и на пошироката иоштенствена заедница кон заштитата на овој исклучителен објект.

Заедничкото испитување на Охридското Езеро е една од значајните карактеристики кои се од особен интерес за напредокот на научната дисциплина – лимнологијата. Во таа насока, заводот соработува со бројни научни институции и поединци од земјата и светот. Во поново време најсвежиот научен резултат е сврзан со остварувањето на договорот со Смитсоновата фондација од Вашингтон, САД, за заеднички лимнолошки истражувања на Езерото.

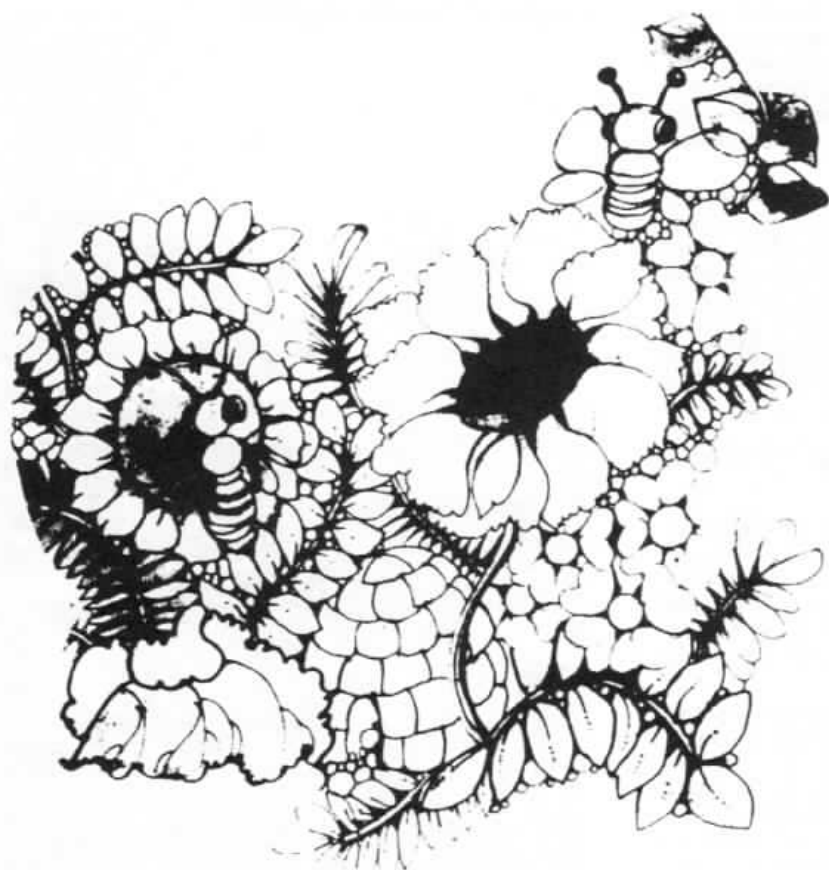
Проектот «Лимнолошки истражувања на Охридското Езеро» за Заводот претставуваше програма од долгогодишна работа, од која произлегоја околу педесетина научни трудови.

За својата дејност на полето на науката, образованието у културата, Хидробиолошкиот завод доби поголем број општествени признанија, меѓу кои посебно треба да се одбележат наградите: «7. Ноември», «Св. Климент Охридски» и «11 октомври» за своите долгогодишни значајни остварувања од интерес на Република Македонија во областа на науката, како и за неговиот придонес за културниот престиж на нашата држава во странство.

Економскиот подем по Втората светска војна овозможи во охридско-струшкиот регион да се подигнат и сеуште се градат многубројни населби, индустриски капацитети, а во непосредна близина на крајбрежјето на Охридското Езеро се градат туристичко-рекреативни населби, кои постојано го запоседуваат езерскиот брег. Меѓутоа, најголем проблем и опасност на живиот свет и Езерото во целина се отпадните и индустриските води кои досега непречено и неконтролирано навлегува во Езерото, како и свртувањето на коритото на реката Сатеска во Езерото – рак рана за езерскиот екосистем.

За Хидробиолошкиот завод од историско значење е 1935 година, период на основање, а 1995 година претставува шеестгодишно одбележување на успесите и постигнувањата на лимнолошките дострели кои значат придонес кон прогресот на целата наша заедница, а во исто време афирмација на научните достигнувања во Македонија. За Охридското Езеро, за Охрид и Стуга, пак од историско значење е празникот ноември 1984. г. кога се постави камен темелникот за изградба на системот за заштита на Охридското Езеро од отпадни и загадени води, или како многумина го нарекуваат «објект на денешницата». Изградбата на колекторот значи заштита на живиот свет, природното богатство и човековата околина во целина, со што се обезбедува значајна заштита на Охридското Езеро.

ПОЛИГОН ЗА ПЧЕЛИ

Во денови пролетни,
во денови бели
цвекето е, дечиња,
полигон за пчели.

На него слетуваат,
листенца му здрават,
цветен прав собираат
медец да си прават.

Во денови пролетни,
во денови бели,
цвекето е, дечиња,
постојка за пчели.

Стојан Тарапуза

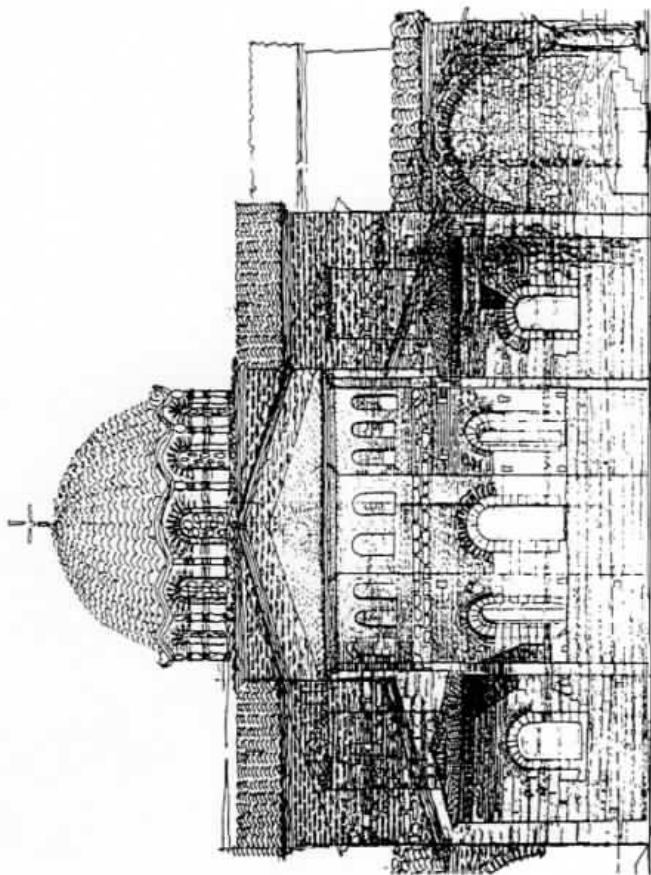
ПЛАДНЕ

Косачите уморни
легнуваат
под своите сенки,
а како зачудени
невести
што тргнале да им
носат ручек
крај патот стојат
јасиките тенки.

Пладне е... вжештен сач
ставен над водите,
над посевите,
Штурчето му пее
заспивалка на сонцето
и самото гори во
тревите.

Бошко Смаќоски

БОРИС ЧИПАН

КАТЕДРАЛЕН ХРАМ НА ОХРИДСКАТА АРХИЕПИСКОПИЈА

Јубилејно издание

СИГМАПРЕС, СКОПЈЕ 1995

ФОРМАТ НА МОНОГРАФИЈАТА 33 x 24 CM
ПОВЕЗ ТВРД, ЦЕЛО ПЛАТНО СО ДВОБОЕН ФОЛИО ПЕЧАТ
72 ИЛУСТРАТИВНО КОЛОР И ЦРНО БЕЛИ ИЛУСТРАЦИИ
ОМОТ ЧЕТВОРОБОЕН, ОБОСТРАНО ПЛАСТИФИЦИРАН
ВОЕДНО ПАРАЛЕЛНО СЕ ПЕЧАТИ АНГЛИСКОТО ИЗДАНИЕ

НАСКОРО!

ЈУБИЛЕЈНО ИЗДАНИЕ НА • СИГМАПРЕС •

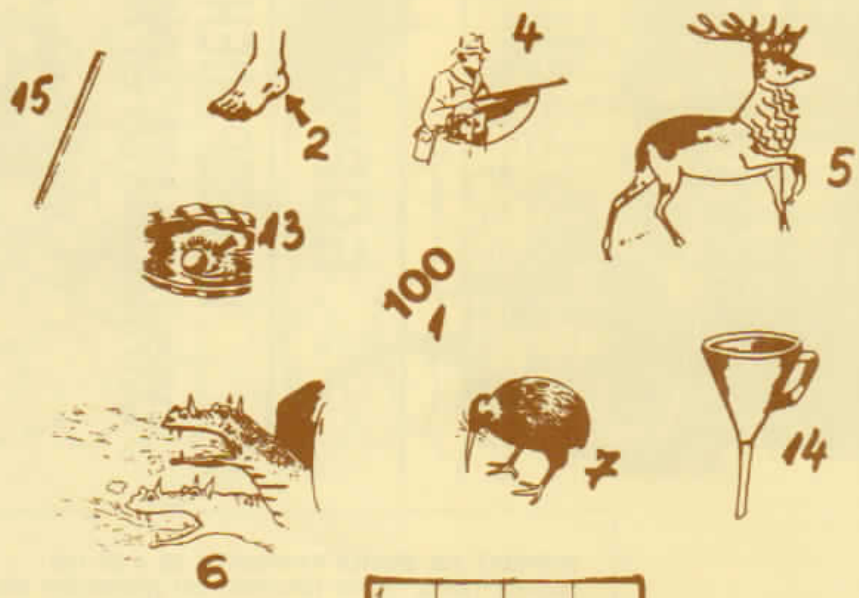
Монографијата **Света Софија** е капитално дело на арх. Борис Чипан зад кое стои долгогодишна научно-истражувачка работа. Монографското презентирање на овој слоевит труд, истовремено длабоко сериозен по своите научни амбиции и раскошен по стилот на нивното елаборирање, за прв пат комплетно ја расветлува историјата, како и археолошката, архитектурната, ликовната и социо-урбаната димензија на катедралниот храм Света Софија во Охрид – можеби еден од најрепрезентативните споменици на македонскиот дух и култура.

Оваа книга е вистински настан не само поради својата научна документираност и извонредната ликовна презентација на материјалот, туку и поради тоа што авторот Борис Чипан го остварил идеалниот спој помеѓу индивидуалниот, креативен напор и најулавата духовна традиција на својот народ материјализирана во величествениот катедрален храм Света Софија.

„Општо земено авторот на овој монографски турд се потврдува не само како сјаен познавач на охридскиот споменик на културата, туку и како еден од неговите најпредани и најсмели истражувачи во однос на креативните разрешувања на проблемите за различните градителски фази низ долгото историско минато. Неговите продлабочени опсервации во археологијата на архитектонската структура овозможува појасно отколку порано да се расветлува архитектурно-градителската генеза, археолошката стратиграфска состојба и урбано-социолошката слика на еден од најзначајните средновековни споменици на културата во Македонија и најраскошниот крајбрежен црковен центар на Балканот.“

(од рецензијата на д-р Петар Миљковик-Пелек)

КРСТОЗБОР

			1		С	Л			
	2	3	Е						
		4	О	В	5				
			●	6		И			12
	7	К	В	Р	Н			9	Л
	10	К		А	●	И			
		В		К	11	Г		12	
	13	Б	С		Р		14	И	
			15	С		П			А
				А					
				К					